Бутун дунё пролетарлари, бирлашинглар!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ● 26 август 1969 йил, сешанба ● № 198 (14.361). ● Баҳоси 2 тийин.

ШУ КУННИНГ ЖАНГОВАР ВАЗИФАЛАРИ

Ғўза парваришини бўшаштирмай давом эттириб, пахта йиғим-теримига ҳар тарафлама пухта тайёргарлик кўрайлик. ■ **Барча терим агрегатлари ишга шай қилиб қўйилсин.**

ЧОРВАДОР ЎРТОҚЛАР! Дағал хашак тайёрлаш, силос бостиришга зўр беринг ■ Чорва қишловига намунали тайёргарлик кўринг.

АЗАМАТ САБЗАВОТЧИЛАР! Давлатга ва аҳолига кўпроқ маҳсулот беринг. Мева ва сабзавотни сира нобуд қилмай, нозне'матларни қиш учун мўл-кўл тайёрлаб қўйинг.

Ғаллани сира нобуд қилмай тез кун ичида ўриб-янчиб олайлик! ■ 1,5 миллион тонна дон тайёрлаш ҳақидаги мажбурият тўла бажарилсин ■ **Давлатга кўпроқ дон сотайлик!**

ҚАРОР ВА ИЖРО

Марксизм-ленинизм идеалларига содиқ, меҳнаткаш халқнинг туб манфаатлари учун содиқ ва принципиал курашчи, ўз табиати билан Инсон деган улуғ номни юксакликка кўтарувчи бизнинг Коммунистик партиямиз бутун халқ оммасининг зўр муҳаббати, ишончини қозонди. Улуғ Ленин таъбири билан айтганда бизнинг партиямиз давримизнинг ақл-идроки, виждони, ор-номуси деган юксак баҳога эришди.

Салкам олтмиш йил мобайнида ўнларча профессионал революционерларнинг тўгарагидан ҳозирги пайтга келиб бутун совет халқининг партиясига айланган шонли коммунистлар армиясининг бу қадар зўр обрў-эътибор топганининг боиси нимада? Инсониятнинг эзгу орзу-ниятларини — ер юзида энг адолатли жамият — коммунизмни барпо этишдек олижаноб мақсадни, халққа хизмат қилишни ўз фаолиятининг олий қонуни деб билганлиги, жамиятни қайта қуришнинг илмий программаси билан қуролланганлиги учун ҳам шундай юксак шарафга муяссар бўлди.

Бизнинг партиямиз ўз олдига қўйган мақсадни амалий ишлар, зўр курашлар билан мустаҳкамламаганида, булар яхши ниятлигича қолиб кетаверган бўлур эди. Коммунистик партия ҳеч қачон, ҳеч вақт ва ҳеч кимга янги жамият ўз-ўзича қурилади, моддий фаровонлик ўз-ўзича ошаверади деб ваъда бермаган. Янги жамият миллионларнинг жасорати эвазига қурилади, моддий фаровонлик жамиятимиз ҳамма аъзоларининг ғайрат-шижоатига, ташаббусига, қийинчиликларни мардонавор енгишига боғлиқ.

Шу боисдан ҳам партиямиз сўз билан иш бирлиги, қарор билан ижронинг бирлиги ҳар бир ташкилот фаолиятининг энг муҳим ўлчовидир, деб таълим беради. Партия ташкилотлари ўзининг ички ҳаётидаги ана шу ўзгармас принципга амал қилишлари туфайли омманинг чинакам ташкилотчилари деган номни шараф билан оқлаб келмоқдалар.

Хўш, қарорнинг ўзи нима? Қарор шундай бир ҳужжатдирки, унда коммунистларнинг коллектив иродаси, ташкилотнинг муайян фактларга, воқеаларга муносабати акс эттирилади, у ёки бу вазифани амалга ошириш юзасидан конкрет тадбирлар белгиланади. Партия қарори ҳаракат учун қўлланма бўлиб, у бутун партия ташкилотининг коллектив тажрибасини акс эттиради, бутун коллективнинг ва айрим партия аъзоларининг амалий фаолиятини йўналтириб туриш учун қабул қилинади.

Шундай экан, қабул қилинган ҳар бир қарор мазкур ташкилот олдида турган реал тадбирларни кўзда тутиши керак. Қарорнинг таъсирчанлиги партия ташкилоти ишининг савиясига, муҳим масалаларни ўртага қўя олиш маҳоратига, уларни коммунистларнинг коллектив тажрибасига таянган ҳолда ишлаб чиқа олиш маҳоратига, қабул қилинган қарорларнинг бажарилиши учун қатъий кураш олиб борилишига боғлиқ.

Аммо шуни унутмаслик керакки, қарор — ишнинг бошланиши холос. Ижрони текшириш ташкилотчилик фаолиятининг энг муҳим қисмидир. Бошқача сўз билан айтганда, ишнинг амалдаги ижросини текшириш — бутун ташкилотчилик ишининг асоси ҳисобланади. Ижрони текшириш — планларимизнинг бажарилиши, ишимизда юз берган хатоларни, бу хатоларни тузатиш йўлларини ўрганиш демакдир. Бу ўринда қарорни ижро этишда шахсий жавобгарлик муҳим ўрин тутади.

Шахсий жавобгарлик ленинча коллективчилик принципининг ажралмас таркибий қисмидир. В. И. Ленин коллегиаллик ҳақида гапириб, аниқ маълум бўлган иш учун ҳар бир шахснинг жавобгарлигини белгилаш ана шу коллегиалликнинг энг муҳим томони эканлигини қайта-қайта уқтирган эди.

Партия қарори шунчаки бир истак бўлиб қолмай, балки ҳаётимиз қонуни, ҳаммамиз бажаришимиз лозим бўлган директива эканлигини ҳар бир коммунист онгига етказиш даркор. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XIV Пленуми буни алоҳида таъкидлаб ўтди. Лекин шу муҳим принципга риоя қилмаётган, ижрони текширишдек ғоят муҳим иш билан унча қизиқмаётган партия ташкилотлари ҳам йўқ эмас. Бундай жойларда олинган мажбуриятлар амалий иш билан мустаҳкамланмайди, коммунистлар ва бутун меҳнат аҳлининг куч-ғайрати моддий бойликларни кўпайтиришга сафарбар этилмайди. Натижада иш орқага кетаверади.

Маълумки, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бундан икки йилдан сал кўпроқ вақт илгари «Тошкент областидаги колхоз ва совхозларда паррандачиликнинг аҳволи ва уни ривожлантириш тўғрисида» қарор қабул қилган эди. Областнинг баъзи район ва хўжалик партия ташкилотлари бу қарорларни муҳокама этишни яқин вақтларгача пайсалга солиб келдилар. Ҳолбуки, ушбу қарорда чорвачиликнинг бу энг муҳим тармоғини ривожлантиришнинг аниқ йўл-йўриқлари кўрсатиб берилган эди.

Қарор ва ижро партия ташкилотчилик фаолиятининг энг муҳим қисмидир. Шундай экан, партия қарорларининг, область, район партия комитетларида, бошланғич партия ташкилотлари йиғилишларида қабул қилинган қарорларнинг бекаму-кўст ижроси учун кураш ҳар бир коммунистнинг, ҳаммамизнинг муқаддас ишимиздир.

НАМАНГАН ОБЛАСТИ. Уйчи районидаги «Қизил равот» совхози йирик чорвачилик хўжалигига эга. Хўжалик чорвадорлари чорвачиликни ривожлантириш билан бир қаторда ем-хашак базасини ҳам мустаҳкамлаб боряптилар. Улар бунинг учун аввало бедачиликни ҳар тарафлама ривожлантиришга интилиб, бу йил 200 гектардан ошиқ ерга беда уруғи сепдилар. Улар мавжуд бедаларни уруғликка қўйиб, бедадан уруғ олишга ҳам интиляптилар. Бу йил хўжалик камида 10 тонна беда уруғи олади. Суратда: совхоз комбайнчиси Норқўзи Абдуллаевнинг уруғлик бедаларни ўра ётган пайти.

А. Юсупбоев фотоси.

ДЕҲҚОНЛАР МИННАТДОР

Наманган шаҳар саноат корхоналарининг коллективлари оталиқдаги колхоз ҳамда совхозларга яқиндан ёрдам кўрсатмоқдалар. Кейинги вақтда шаҳарликларнинг ёрдами билан бир қанча дала шийпонлари қурилди ва улар шинам қилиб жиҳозланди. Бир қатор насос станциялари ҳам ўрнатилди. Бу станциялар областдаги 3200 гектардан ортиқ деҳқончилик қилинадиган майдонларда суғориш ишларини яхшилаш имконини бермоқда.

Областда ташкил қилинаётган янги совхозларга ҳам оталиқ ёрдами кучайтириляпти. Шаҳарликлар шу кунларда дала меҳнаткашларига янги ҳосилни йиғиб олишни тезлаштириш тадбирларини амалга оширишда кўмаклашмоқдалар.

МАЖБУРИЯТЛАРНИ БАЖАРИШ— НЕФТЧИЛАРНИНГ ШАРАФЛИ ИШИ

Ўзбекистон ССР Олий Советининг саноат бўйича доимий комиссияси 25 августда Тошкентда ўз мажлисини ўтказди. «Ўзбекнефть» ва «Бухоранефтегаз» бирлашмалари В. И. Ленин туғилган куннинг юз йиллиги шарафига олган социалистик мажбуриятларини қандай бажараётганликлари тўғрисидаги масала муҳокама қилинди. Комиссия раиси, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари И. Г. Анисимкин мажлисни олиб борди.

Комиссия ишида республика Министрлар Совети ва Госплани, Ўзбекистон ССР Геология министрлиги, Ўрта Осиё темир йўлининг вакиллари қатнашди.

«Ўзбекнефть» бирлашмасининг бошлиғи А. И. Исмоилов ва «Бухоранефтегаз» бирлашмасининг бошлиғи А. С Мельсетдиновнинг докладлари тингланди. Комиссия аъзоси депутат Ю. И. Ильичев доимий комиссия томонидан конларнинг ўзида ўтказилган текшириш тўғрисида ахборот берди.

Энг яхши корхоналар Ленин юбилейини муносиб кутиб олишга тайёрланмоқдалар. Илғор конлар Бутуниттифоқ ва республика социалистик мусобақасида бир неча бор класс ўринларни олишга сазовор бўлишди. 1969 йил кварталлари якунлари бўйича Газли газ кони бошқармасига икки марта СССР Министрлар Совети ва ВЦСПСнинг кўчма Қизил байроғи берилди.

Шу билан бирга комиссиянинг мажлисида кон ва корхоналарнинг ишида кўпгина камчилик ва нуқсонлар борлиги ҳам аниқланди.

Комиссия «Ўзбекнефть» ва «Бухоранефтегаз» бирлашмаларига, республика Геология министрлигига, Ўрта Осиё темир йўл бошқармасига, «Ўзсельхозтехника»га бир қанча тавсияномалар қабул қилди. (ЎзТАГ).

ШОЛИГА ЭЪТИБОР ШУМИ?

ТЕРМИЗ. («Совет Ўзбекистони» мухбири). Сурхондарё областининг дала меҳнаткашлари бу йил давлатга 16 минг тонна шоли етказиб беришга аҳд қилганлар. Илғорлар мўл ҳосил етиштириш учун барча ички имконият ва резервларни ишга солмоқдалар. Жарқўрғон районидаги «Коммунизм» ва Норали Боймуродов номли колхоз шоликорларининг иши айниқса диққатга сазовордир. Бу хўжаликларда шоли экинларини озиқлантириш, суғориш ва бегона ўтлардан тозалаш ишлари юқори агротехника талаблари даражасида ташкил этилди. Денов районидаги Жданов номли, Шўрчи районидаги «Партия XXIII съезди» колхозларида ҳам мўл шоли ҳосили пишиб етилмоқда.

Жарқўрғон районидаги Норали Боймуродов номли колхознинг Н. Ким бошлиқ бригадасининг аъзолари ҳар гектар ердан 50 центнердан шоли ҳосили етиштириш мажбуриятини олдилар.

Жарқўрғон районидаги «Москва» колхозининг шоликорлари областдаги барча шоликорларга қарата мурожаат қилдилар. Колхозчилар баҳорнинг ғоят инжиқ келиши натижасида туғилган қийинчиликларни, шоли экишнинг кечикиб кетганлиги оқибатида пайдо бўлган ташвишларни мардонаворлик билан енгиб, ўсимликларнинг ривожланишидаги қолоқликни тугатдилар. Натижада далаларда мўл-кўл шоли ҳосили етилмоқда. Колхоз шоликорлари 130 гектар майдоннинг ҳар гектаридан камида 60 центнердан ҳосил олиш, давлатга 780 тонна шоли сотишга сўз бердилар.

Аҳдга яраша иш ҳам бўлмоқда. Шолипояларда бирон туп ҳам бегона ўт кўринмайди. Нормал суғорилиб, яхши озиқлантирилган шолилар текис бош чиқариб, мўл ҳосил тўпламоқда. Бу ерда ўсимликларнинг ётиб қолишига, ғовлаб кетишига қарши чора-тадбирлар ҳам изчиллик билан амалга ошириляпти. Уста шоликорлардан Чан Ун Пак, Чори Йўлдошев, Турсун Хидиров, Доно Намозов ўртоқлар экинни парвариш этишда ҳаммага ўрнак бўлмоқдалар. Колхоз ҳар йили давлатга шоли сотишдан 50-60 минг сўм соф фойда кўрмоқда. Бу йил эса 70 минг сўм фойда олиш мўлжалланяпти.

Бироқ, областдаги айрим хўжаликларда шоличиликка ҳанузгача етарли аҳамият берилмай келинмоқда. Масалан, Сариосиё районидаги Ленин номли колхознинг Семён Ак бошлиқ шоликорлик бригадасини олиб кўрайлик. Бу ерда экинни парвариш қилиш, озиқлантириш, бегона ўтлардан тозалаш каби ишлар билан ҳеч ким шуғулланмайди. Шоли уруғи ерга қадалгандан бери фақат суғоришдан бўлак ҳеч қандай иш қилинмаган. Оқибатда экин ривожланишдан қарийб бир ой кечикиб кетган, ўт ва курмак босиб, заифланиб қолган.

Баъзи хўжаликларнинг раҳбарлари шоли экиш планларини бажармасдан туриб, ёлғон сводкалар бериш билан шуғулланмоқдалар. А. Раззоқов раислик қилаётган Жарқўрғон районидаги Ленин номли колхознинг раҳбарлари пландаги 60 гектар ўрнига 18 гектар ерга шоли экканлар. Экилган майдонлардаги ўсимликлар ҳам қаровсиз ташлаб қўйилган. Бундай ачинарли аҳволни шу райондаги «Социализм» ва «Шарқ юлдузи» колхозларида ҳам учратиш мумкин.

Гагарин районидаги ихтисослаштирилган «Искра» шоликорлик колхозидаги аҳвол бундан ҳам ачинарли: хўжаликда меҳнат интизоми издан чиққан, колхозчиларнинг дала ишларида қатнашиш графиги ҳеч қачон бажарилмайди. Бу эса экинларнинг ривожланишига салбий таъсир этмоқда. 350 гектарга яқин майдондаги экин жуда сийрак, шолипояларни ёввойи ўт босиб ётибди. Колхоз партия ташкилоти ва правлениеси бундай хатоларнинг олдини олиш юзасидан конкрет ва амалий иш қилмаяпти. Бу ташвишли аҳволдан район партия, совет ташкилотларининг раҳбарлари ҳам ҳанузгача тегишли хулоса чиқармаётганликлари ажабланарли бир ҳолдир. Агар аҳвол шундай давом этаверса колхоз аъзоларининг бу йил давлатга 4500 тонна шоли сотиш ҳақида берган ваъдалари пуч бўлиб қолиши турган гап! Термиз районидаги ихтисослаштирилган «Рассвет» шоликорлик колхозида ҳам худди шундай ташвишли фактлар бор.

Ҳозирги пайтда шолидан мўл ҳосил етиштиришнинг энг масъулиятли даври бошланди. Август-сентябрь ойида экинларни яхши парвариш этиб, озиқлантирган ва қондириб суғоришни таъминлаган деҳқонгина кутилган ҳосилни олади. Акс ҳолда қабул қилинган мажбуриятлар қоғозда қолиб, давлатга 16 минг тонна шоли сотиш ҳақидаги ваъдалар амалга ошмаслиги мумкин. Сурхондарёликлар бунга йўл қўймасликлари керак!

А. ХАЛИЛОВ.

СИЛОС БОСТИРИШ ҚИЗҒИН

Чуст районидаги Навоий номли колхоз чорвадорларининг шу кунларда қўли-қўлига тегмайди. Улар мустаҳкам ем-хашак базасига эга бўлиш учун силос бостиришни кун сайин қизитиб боряптилар. Колхоз чорвадорлари 150 гектардан ошиқ майдонда маккажўхори ҳосили етиштирдилар. Ҳозир ана шу маккажўхориларни комбайнлар ёрдамида ўриб, силос бостирмоқдалар. Улар бу йил 2860 тонна силос бостириш мажбуриятини олишган.

Колхознинг Абдуғани Саидов ва Тўрабой Абдурасулов ўртоқлар бошчилик қилаётган ем-хашак бригадасининг аъзолари бу ишларни амалга оширишда айниқса ғайрат кўрсатишяпти. Улар уч минг тонна дағал хашак тайёрлаш мажбуриятини олишди. Ҳозир бу бригада аъзоларининг кучи билан 2000 тоннадан ошиқ силос бостирилди.

Ўрилган кўк пояларни ташишда Абдуғани Абдуғаниев, Турсунали Раҳматов ва Содиқ Мадаминов ўртоқлар каби ғайратли шофёрлар бошқаларга намуна бўлишяпти.

М. ТОЛИПЖОНОВ.

ҒОЛИБЛАРГА ЁРЛИҚЛАР

Ўзбекистон касаба союзлари республика Совети Президиуми республика ғаллакор совхозлари ўртасидаги социалистик мусобақанинг 1969 йил август ойи иккинчи ўн кунлиги якунларини қараб чиқди.

«Ўзсовпроф»нинг Фахрий ёрлиғи ва биринчи мукофоти билан Сирдарё область, Зомин районидаги «Қизил чорвадор» совхози коллективи мукофотланди. «Ўзсовпроф»нинг Фахрий ёрлиғи ва иккинчи мукофотини Сирдарё областидаги 1-«Зомин» совхози олишга муяссар бўлди. Фахрий ёрлиқ билан учинчи мукофот эса, Сурхондарё областидаги «Бойсун» совхозига берилди.

МИРЗАЧЎЛДАГИ «Пахтакор» совхозининг Норжон Шукурова бошлиқ бригадаси бу йил ҳар гектар ердан 27 центнердан пахта топширмоқчи. Бригада бошлиғининг ўзи машинада 120 тонна пахта теради. Ҳозир ғўза парваришиқ йиғим-теримга пухта ҳозирлиқ кўриш билан боғлаб олиб борилмоқда. ЎзТАГ фотомухбири А. ГОРОКРИК олган бу суратда Норжон ШУКУРОВАНИ кўриб турибсиз.

ХАШАК ТЎПЛАНГ, СИЛОС БОСТИРИНГ!

Ўзбекистон ССР областларида дағал хашак жамғариш ва силос бостиришнинг бориши тўғрисида 1969 йил 25 августга бўлган

МАЪЛУМОТ

(минг тонна ҳисобида)

Биринчи стун — областлар, иккинчи стун — дағал хашак жамғариш плани учинчи стун — тайёрланганаи, тўртинчи стун — планнинг бажарилиш проценти, бешинчи стун — силос бостириш мажбурияти олтинчи стун — бостирилган силос, еттинчи стун — планнинг бажарилиш проценти.

Тошкент	198,5	154,0	77,6	350,0	159,8	45,7
Сирдарё	186,3	150,2	80,6	235,0	129,8	55,2
Фарғона	148,7	86,6	58,2	350,0	103,2	29,5
Наманган	118,7	88,7	74,7	310,0	59,8	19,3
Андижон	126,6	88,5	69,9	275,0	72,9	26,5
Самарқанд	360,0	331,6	92,1	340,0	49,9	14,7
Бухоро	290,5	269,5	92,8	250,0	32,5	13,0
Қашқадарё	248,0	251,3	101,3	180,0	115,3	64,1
Сурхондарё	255,8	224,8	87,9	220,0	95,1	43,2
Хоразм	115,6	65,7	56,8	250,0	13,8	5,5
ҚҚ АССР	164,9	60,6	36,7	242,0	10,2*	4,2
Республика бўйича	2213,6	1771,5	80,0	3002,0	842,3	28,1

* Маълумот аниқланган.

ТОМА-ТОМА КЎЛ БЎЛУР

ТЕЖАЛГАНИ — НАҚД БОЙЛИК

Қишлоқларимизнинг бугунги манзараларини кўрганимда қувончдан яйраб кетаман. Шаҳар билан қишлоқ ўртасидаги тафовутларнинг камайиб боришига озми-кўпми биз, бинокорлар ҳам ҳисса қўшаётганимиз билан фахрланаман. Участкамиз асосан қишлоқ қурилишлари билан шуғулланади. Уй-жой, маданий-маиший объектлар, чорвачилик ва қишлоқ хўжалиги учун зарур бўладиган иморатлар тиклаймиз.

Доҳий В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигини нишонлаш юзасидан олган мажбуриятларимизда тежамкорлик масалалари алоҳида кўзда тутилган. Мажбуриятга яраша ишлаш натижасида бу борада анча қувончли ютуқларни қўлга киритмоқдамиз. Участкамиз коллективи иш вақтидан, резерв ва имкониятлардан расамади билан фойдаланиш учун ҳаракат қилиб, қурилиш ишлари йиллик планини областда биринчи бўлиб бажарди.

Бу сафаримизда материал ва маблағлардан тежаб-тергаб фойдаланишимиз катта роль ўйнаганлигини таъкидлаб ўтмоқчиман. Бутун йил давомида 129 минг сўмлик иш бажаришимиз лозим эди. Ғайрат билан меҳнат қилиш туфайли 9 августгача 131,7 минг сўмлик бинокорлик ишларини адо этдик. Меҳнат унумдорлигини ошириш бўйича ҳар бир киши 140,7 процент кўрсатгичга эришди.

Ҳар бир ишчи ўз резервларини ишга солиш тадбирларини кўради. Бу эса қурилиш ишларини тезлаштириш билан бирга сифатини яхшилашга ҳам имкон бермоқда. Ўтган ойлар давомида асосий қурилиш материалларидан 2 минг сўмлик тежадик. Тикланган иморатларни белгиланган муддатларда фойдаланишга топширишга эришяпмиз.

Турсунбой Ашуралиев, Адҳамжон Усмонов, Ҳакимжон Жўраев ва Раҳмонали Элмирзаев сингари бинокорлар тежамкорлик мусобақасида яхши натижаларга эришмоқдалар. Улар иш вақтидан самарали фойдаланиш, тежамкорликка йўл очиб берадиган илғор тажрибаларни қўлланиш туфайли смена топшириқларини 120-130 процентдан бажараётирлар.

«Тома-тома кўл бўлур» дейилганича бор. Оз-оздан йиғилиб, каттагина рақамлар вужудга келади. Участкамиз коллективи бутун куч-ғайратини ишга солиб, тежамкорлик йўлидан бориб йил охиригача яна 320 квадрат метр уй-жой биноларини фойдаланишга топшириш учун курашмоқда.

Мўминжон СОЛИЕВ,

Андижон область, колхозлараро қурилиш тресги 9-механизациялашган кўчма колоннасининг участка мастери.

В. И. ЛЕНИН ТУҒИЛГАН КУННИНГ 100 ЙИЛЛИГИ ОЛДИДАН

ЛЕНИННОМА

Бутун дунё меҳнаткашларининг доҳийси, Коммунистик партия ва Совет давлатининг асосчиси Владимир Ильич Ленин туғилган куннинг 100 йиллик юбилейи тобора яқинлашмоқда. Шу муносабат билан республикамиз матбаачилари доҳиймизнинг ҳаёти ва жўшқин революцион фаолиятини акс эттирувчи китобларни кўплаб нашр этмоқдалар. В. И. Ленин сафдошларининг ёрқин хотиралари, доҳийнинг ибратли ҳаёт йўлини акс эттирувчи бадиий асарлар, шоир ва ёзувчиларнинг шеърий ҳамда публицистик тўпламлари бирин-кетин китобхонларга туҳфа этилмоқда.

Ушбу саҳифада пойтахт босмахоналарида янгигина нашр этилиб, ҳали бўёғи қуришга ҳам улгурмаган янги китоблардан қисқартириб олинган лавҳаларни эътиборингизга ҳавола қиламиз.

Республика Маҳаллий саноат министрлиги ҳузуридаги давлат махсус бадиий конструкторлик технология бюросининг рассомлари ва мутахассислари ҳам улуғ доҳиймиз В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигига муносиб армуғонлар тайёрлашяпти. Рассом Николай Нам В. И. Лениннинг бир қатор суратларини чизди. Бу суратлар кейинчалик бадиий каштачилик усулида тикилади. Суратда: рассом Н. Нам устахонасида.

В. Сироткин ва Л. Глауберзон фотоси.

ДОҲИЙ ЮБИЛЕЙИГА БАҒИШЛАНГАН ЯНГИ КИТОБЛАР

Е. СТАСОВА.

КАМТАР ВА МЕҲРИБОН

Владимир Ильич ниҳоятда камтарин эди.

Шунга боғлиқ бўлган бир неча мисол келтирмоқчиман. Бир анкетадаги «Қайси тилларни биласиз?» деган саволга Владимир Ильич «Инглиз, немис, француз тилини — ёмон, итальян тилини — жуда ёмон биламан» деб жавоб ёзди. Аслида мутлақо бундай эмас эди.

Владимир Ильич чет тилларни қандай билиши тўғрисида шахсий кузатишим натижасида билган икки характерли воқеани айтиб беришим мумкин.

1920 йилнинг июнида Коминтернинг Иккинчи съездидан сал олдин француз социал партиясининг иккита вакили Москвага келди. Уларнинг бири француз Коммунистик партиясининг асосчиларидан Марсель Кашен эди.

Марказий Комитет аъзолари Владимир Ильич кабинетига йиғилишгач, у мени чақириб олди-да, шундай деди: «Елена Дмитриевна, сиз тилчисиз, қани, олдимга яқинроқ ўтиринг-чи (тилларни билганим учун Владимир Ильич мени «тилчи» дер эди), гапираётганимда бирорта сўз етишмай қолса айтиб турасиз, лекин айтаётган вақтингизда марҳамат қилиб қаттиқроқ гапиринг, чунки шивир-шивир гаплар киши фикрини чалғитади. Борди-ю, бирор сўзни унутиб қўйсам айб бўлади-я!»

Бир ярим соатлик суҳбат вақтида Владимир Ильичга атиги бир ёки иккитагина сўзни айтиб бериб кўмаклашдим, холос. Чунки Владимир Ильичнинг ўзи француз тилида жуда ҳам яхши гапирган эди.

Коминтернинг Иккинчи съезди ўтаётганда Владимир Ильич ўз нутқида Германия Коммунистик партияси раҳбарларининг хатоларини ва италиялик Серрати тутган йўлни танқид қилди. Сўз Германия Коммунистик партияси устида борар экан, Владимир Ильич немис тилида, гап Серрати хатолари устида кетганда эса, дарров француз тилида гапиришга ўтди.

Кремлнинг Андреев залида ўтган конгресснинг бу мажлисида мен ҳам иштирок этардим. Бутун зал бўйлаб кўтарилган ғовур овози ҳамон қулоғимда. Улкан зал гумбурлаб кетди: чет элдан келган кишилар ҳозиргина соф немис тилида гапирган рус кишисининг бирдан француз тилини ҳам эркин гапира олишидан ҳайратда қолишган эди.

Владимир Ильич тилларни мана шундай «ёмон» биларди.

... Владимир Ильичнинг вақтни қанчалик қадрлашини сира унутмайман. Марказий Комитет мажлиси одатда соат 10 га тайинланар эди. Владимир Ильич бўлса мажлисни соат 10 дан 15 минут ўтганда бошларди. У ўн беш минутлик вақтни илтифот билан француз мақолини ишлатган ҳолда бетартибларнинг йиғилишлари учун ажратар эди. Нотиқлар вақти қатъий белгиланар, кўпинча уларга икки минут берилар эди. Владимир Ильич уларни ён соатига қараб кузатарди. Лениннинг: «Ўртоқ, тугатинг энди, мен сизга ярим минут вақтни ортиқча бердим», дегани ҳали-ҳали қулоғимда.

В. И. Лениннинг яна бир кичик хислатини айтиб берай.

Владимир Ильичнинг кабинетида: «Чекилмасин!» — деб ёзилган плакат осиб қўйилган эди. Лекин Владимир Ильичнинг олдига кирган ўртоқлар қоидага ҳамма вақт ҳам риоя қилишавермасди. Масалан, энг кўп чекадиган Алексей Максимович Горький ҳам унинг ҳузурига келиб турарди. Чеккан одам кетиши билан Владимир Ильич дарров форточкани очишга шошилар, чунки у тамаки исига тоқат қила олмас эди.

Бир куни у комендантни чақирди-да, шундай деди: «Бу плакатни олиб ташланг. Биз плакатдаги шиорни бажара олмаганимиздан кейин, уни осишнинг ҳожати йўқ. Бу интизомсизликка ўргатади, холос».

Владимир Ильич фақат ўзининг эмас, бошқа ўртоқларнинг ҳам вақтини қадрларди.

Агар у қабул қилиш учун бирор кишига ваъда бериб қўйган бўлса-ю, эрта билан айтган соатда ўша кишини қабул қилиш имконияти бўлмай қолса, секретарь орқали эмас, шахсан ўзи ўша кишига телефон қилиб, қачон қабул қилишини гаплашиб олар эди. Борди-ю, ўртоқларни қабул қилиш соати яқинлашиб қолса, лекин зарур ишлар (у пайтда бу ҳодиса кўп бўлар эди) юзасидан уларни қабул қила олмайдиган тақдирда қабулхонага ўз секретарини юбориб, у орқали: «Владимир Ильич сизларни қабул қила олмайди, беҳуда ўтириб вақтингизни кетказманглар, кутманглар», — деб хабар етказар эди.

Сўнгра секретарь ўша одамдан Владимир Ильичнинг олдига қачон ва қай пайтларда кела олишини гаплашиб олиши ва Владимир Ильичнинг ўзи гаплашиши учун унинг телефон номерини ёзиб олиши керак эди.

1919 ёки 1920 йилларда бўлса керак — аниқ эслай олмайман — Владимир Ильич чақириб, менга катта сиёсий топшириқ берди. Ўзимни бундай вазифага назарий жиҳатдан тайёр эмаслигимни ва фақат ташкилотчи эканлигимни назарга олиб, бу топшириқни рад этдим. Владимир Ильич кўзини қисиб қўйди-да, мендан сўрай бошлади:

— Сиз «Рабочая мысль» билан курашдингизми?

— Курашдим.

— «Экономист»лар билан курашдингизми?

— Ҳа, курашдим.

— Меньшевиклар билан-чи?

— Улар билан ҳам.

— Ундай бўлса, мана бу топшириқни ҳам бажаринг.

Владимир Ильич ўзининг бу саволлари билан биз фақат китобдан эмас, балки ҳаётдан ўрганамиз, демоқчи эди.

Владимир Ильич Ленин бизларни ҳаётни чуқур ўрганиш, халқ ичида ишлаш, меҳнаткашларнинг талаб ва эҳтиёжларини яхши билиш, омманинг бой тажрибасини ўзлаштиришга ўргатар эди.

Н. К. КРУПСКАЯ

ИНСОН ШУНДАЙ БЎЛИШИ КЕРАК

Мени Владимир Ильич билан дастлаб таништирган бир ўртоғим менга Ильич — олим одам, нуқул илмий китобларнигина ўқийди, умрида битта ҳам роман ўқиган эмас, ҳеч қачон шеър ўқиган эмас, — деди. Мен ҳайрон қолдим. Мен ўзим ёшлигимда ҳамма классикларнинг асарларини ўқиган эдим. Лермонтовнинг қарийб ҳамма нарсаларини ёд билар эдим, ёзувчилардан Чернишевский, Л. Толстой, Успенский асарларини ўқимай туролмас эдим. Шунда мен, бу ажаб қизиқ одам экан, наҳотки буларнинг ҳаммаси уни заррача ҳам қизиқтирмаса, деб ўйладим.

Кейинча биргаликда ишлаган вақтларимда мен Ильични яқиндан билдим, унинг кишиларга қандай баҳо беришини билдим, унинг ҳаётини, кишиларни жуда синчиклаб ўрганишини кўп кўрдим — шунда унинг тўғрисида авваллари менда ҳосил бўлган, ҳеч қачон қўлига кишиларнинг тилак-орзуларини баён қилувчи китоб олмаган одам, деган образ ўрнини жонли Ильич олди.

У ҳаммадан кўра кўпроқ Пушкинни яхши кўрар эди. У ёлғиз форманинг ўзинигина севиб қола қолмаган эди. Масалан, у Чернишевскийнинг «Нима қилмоқ керак» деган романини, гарчи у бадиий жиҳатдан унча етук формада ёзилмаган бўлса-да, жуда севарди. Мен унинг бу романни нақадар диққат билан ўқишини кўриб, жуда ҳайрон қолган эдим.

Ленинга Чернишевский жуда зўр таъсир кўрсатган эди. Ленин Писаревнинг ҳам анча асарларини ўқиган эди. Давр Ленинда энг буюк фикр тийранлигини, ҳақиқатга тик қарай олиш фазилатини тарбиялади, революцион ваъзхонликка нафрат билан қарашни, ҳақиқатга ва кишиларга танқидий нуқтаи назардан ёндаша олишни тарбиялади.

Ильич буюк мутафаккир бўлиш билан бирга табиатан жуда зўр лирик эди, пафосли лирик шеърларни жуда яхши кўрарди, лекин бу ҳақда ёзмаган, албатта...

Ильич ҳаётининг сўнгги ойлари. Ильичнинг топшириғи билан мен унга, одатда, кечқурунлари беллетристика ўқиб берардим. Шчедриннинг асарларини, Горькийнинг «Менинг университетим» асарини ўқирдим. Бундан ташқари, у шеърлар тинглашни, айниқса Демьян Бедний шеърларини тинглашни севар эди.

Мен унга шеърлар ўқиб берар эдим, у эса дераза томонга қараб ботаётган кунни ўйчанлик билан кузатар эди. «Коммунарлар ҳеч қачон, ҳеч қул бўлмайди» деган сўзлар билан тугайдиган шеър ҳануз эсимда.

Ўқийсан-да, худди Ильичга қасамёд қилаётгандек, революциянинг бирорта ҳам ғалабасини ҳеч қачон, ҳеч қачон қўлдан бермаймиз, деб такрорлагандек бўлардинг, киши...

Ильич вафот этмасдан икки кун бурун кечқурун мен унга Джек Лондоннинг «Ҳаётга муҳаббат» номли ҳикоясини ўқиб бердим, — бу китоб Ильичнинг хонасидаги стол устида ҳозир ҳам ётибди. Ғоят таъсирли асар. Қор босиб ётган, одам оёғи етмаган чўлда очдан ўлишга яқинлашган касал, дастгир бир киши пристанга қараб аранг юриб бормоқда, мадордан кета бошлайди, юришга дармони қолмайди, ерда судралиб бормоқда, у билан ёнма-ён, у ҳам очдан ўлаётган, бир бўри судралиб бормоқда, булар олишмоқдалар, киши енгади-ю рамақижон, эси кирар-чиқар, аммо кўзлаган жойига етиб боради. Бу ҳикоя Ильичга жуда ҳам ёқди. Эртасига у Джек Лондоннинг ҳикоясини давом эттиришни илтимос қилди.

З. ВОСКРЕСЕНСКАЯ.

УЧРАШУВ

Ҳозир Володя қандай экан? Бу йил у қирққа кирди. Деярли тўрт йилдан буён уни кўргани йўқ. Олдинги учрашувлар ҳам қисқа-қисқа бўларди — онаси билан учрашишга бир-икки соатгина вақт топарди.

Пристанда одамлар кўп. Мария Александровна кўзойнагини тақиб, гулдор соябонлар, қора цилиндр шляпалар орасидан уни — ўғлини қидира бошлади.

— Маня, — деб қизининг қўлидан ушлади она. — Володяни кўрмаяпман. Касал бўлиб қолмадимикин?

Мария Ильинична ҳам одамлар, шляпалар, гулдасталар орасидан акасини қидира бошлади.

— Ҳув ана, Володя! — деб Мария Ильинична қичқириб юборди.

— Қаерда, қаерда? Кўрмаяпман! — Ниҳоят Мария Александровна енгил нафас олди. — Ҳа, ҳа, Володянинг ўзи. Икки қўлини кўтариб силкитяпти: бир қўлида гул, иккинчисида шляпаси.

Ҳамма соябонлар, шляпалар она кўзига бирдан кўринмай кетди, пристан бўшаб қолди, шаҳар эса четга сурилди. Онанинг кўз ўнгида пристанда фақат у — ўғли турар ва ниманидир қувноқлик билан қичқирарди.

Мана, бақувват қўллар онани қучоқлади.

Атиргулми? Ҳа, ҳа, чиройли гуллар, лекин бугун онага уларнинг зарурати йўқ, онанинг кўзи Володяда.

Она извошда ҳам ўғлининг ёнига ўтириб кетди, «Жуда озиб кетибди, — деб ўйлади Мария Александровна, — аммо қувноқ, бардам, бахтли».

Владимир Ильич онасининг елкасидан қучоқлади.

«Мана, менинг ойим, ёнимда йўқлиги доим сезилиб турадиган ойигинам!» Унинг томоғига нимадир тиқилди, юраги гупиллаб ура бошлади.

Мария Ильинична акасига тикилади, аста, бутун юракдан чиқариб кулади.

Узоқ юришмади. Панжара ёнидаги қўлтиқдан, семиз ўрдаклар сузиб юрган Страндвегендан баландликка кўтарилишди ва заранг дарахтлари соя ташлаб турган тинч кўча — Каптенгсгагатанга бурилишди.

— Мана, уйга ҳам етиб келдик! — деб кулди Владимир Ильич извошдан сакраб тушиб, онасига қўл узатар экан.

Мария Ильинична янги жойга разм солди. Акаси ҳар томонлама ўйлаган: шовқинсиз, тинч кўчадаги биринчи қаватдаги уйни ижарага олган. Денгиздан ва паркдан ҳам узоқ эмас. Ойиси учун пианино бўлишини, гулларни ҳам унутмаган.

— Учрашганимиз ростми? Бутун бир ҳафта бирга бўламизми? Бу — ўн беш йилдан бери биринчи марта узоқ бирга туришимиз бўлади, — деди бахтиёр Мария Александровна.

— Эрталаб кутубхонада ишлашимни, бир неча учрашув ва докладни ҳисобга олмасак, бир ҳафта эмас, ўн кунгача сизнинг ихтиёрингиздаман.

Стол атрофига ўтиришди.

Суҳбат майда-чуйдалар тўғрисида, об-ҳаво, Россиядаги аҳвол, опаси Анна, унинг эри Марк, акаси Дмитрий тўғрисида, Парижда қолган ва эри Мария Александровна ва Маняни кўришини билиб, уни Копенгагенга узатаётганда ҳаваси келиб қолган Надя тўғрисида борарди. Дилкаш суҳбат кечгача давом этди.

Хонага қоронғилик чўкди. Владимир Ильич деразаларнинг чий пардасини тушириб, стол устига қўйиладиган чироқни ёқди. Мария Александровна пианино олдига келиб, ноталар солинган папкани очди. Ўғли ўзи ва онаси яхши кўрадиган асарларни — Бетховен, Чайковский, Мусоргский асарларини танлабди.

— Ойижон, мен буни қанчадан буён кутаман-а! — деб қувонч билан хитоб қилди Владимир Ильич Мария Александровна пианино чалиш учун ўтиргач.

Онаси чалган музикани тинглаш Владимир Ильичга ҳар доим роҳат бағишларди. Унинг бутун болалиги музика оламида ўтган. Мария Александровна музикани санъаткорга хос эҳтирос билан севар, болаларини ҳам музикани севишга ўргатган эди...

Мария Александровна тушириб қўйилган чий парда орасидан эрталаб қуёш нури мўралаганда уйғониб кетди. У совқотиб қолган эди.

У стулдан жун халатини олди, лекин адёл устидан ёпиш ўрнига, уни кийиб олди. «Болалар ҳам совқотиб қолишгандир», — деб ўйлади у ва Мария Ильиничнанинг устига жун рўмолни ташлаб қўйди. Володя-чи? Унинг устига нима ёпсин? Вешалка олдига келиб, унинг пальтосини олиб қаради, қўли билан салмоқлаб кўриб хўрсинди — титилган, енгил.

Ён хонанинг ярим очиқ турган эшигидан қаради. Ўғли худди ёшлигидаги каби икки қўли билан ёстиқни қучоқлаб, мириқиб ухлаб ётибди.

Она хонага кирди ва ўғли ётган каравотнинг олдида тўхтади.

Мана энди у онасидан ҳеч нарсани яшира олмайди. Оғзи ёнида чуқур ажин пайдо бўлибди, ҳатто мўйлаби ҳам уни бекитолмайди; юзи ҳам оқарган; худди бир нарсани ўйлаётгандек, қошларини чимириб олган. «Ўз ишингга кўп куч сарфлаяпсан, Сенга қийинми, болам? Бошқача ишлаб бўлмаса керак. Сен бу йўлни танлаб олдинг, ярмида тўхтаб қолмайсан, бу йўлдан дадил боряпсан. Майли бор, боравер. Фақат ҳолдан толмагин. Фақат соғ бўлгин».

Мария Александровна ухлаб ётган ўғлини пальто билан оҳиста ўраб қўйди.

Қани энди, каравотга ўтириб, сурилиб кетган адёлни тўғрилаб қўйса, юзига қўлини қўйиб, чеккасидаги томирининг уришини сезса, оналик ташналигини қондирса. Йўқ, бундай қилиб бўлмайди, ўғли уйғониб кетади. Имконият бор экан, ухлайверсин...

ЛЕНИН ЛЕКТОРИЙЛАРИ

Тошкент авиация заводи цехларида Ленин лекторийлари очилди. «Билим» жамияти завод ташкилотининг аъзолари тушки танаффус вақтларида қизил бурчакларда ва очиқ майдонларда лекция ўқимоқдалар. Корхона бўлимининг бошлиғи, иқтисод фанлари кандидати И. А. Бекбулатов социалистик хўжалик юритишнинг ленинча принциплари тўғрисида лекция ўқиди. Корхона ҳисоблаш марказининг бошлиғи, техника фанлари кандидати А. Л. Вишневский завод мутахассислари учун «В. И. Ленин фан-техника тараққиёти тўғрисида» деган мавзуда лекция ўқиди.

Инженерлардан Е. И. Кондратьев, И. Н. Лебедев ва «Билим» жамияти завод ташкилотининг бошқа аъзолари цех лекторийларининг ишида актив қатнашмоқдалар. Жамоатчи ходимлар кейинги вақтларда механика, тайёрлаш ва йиғув цехларида «В. И. Ленин социалистик демократия тўғрисида», «В. И. Ленин ва Ўрта Осиё халқларининг тарихий тақдири» деган мавзуларда ва бошқа мавзуларда лекция ўқидилар. (ЎзТАГ).

УЛУҒ САНАГА

«Фан» нашриёти Ўзбекистон ССР Фанлар академияси президиумининг бўлимлари, институтлари билан бирликда 1969 йилнинг иккинчи ярми ва 1970 йилнинг дастлабки 2 ойига мўлжалланган Ленин нашрлари тематикасини ишлаб чиқди. Бу тематик планга кўра, китобхонлар жовони В. И. Ленинга бағишланган кўпгина янги китоблар билан бойийди.

Нашриётимизда В. И. Ленинга бағишлаб 13 та асар чиқарилади. Шулардан 8 таси ўзбек тилида, 5 таси рус тилида чоп этилади. В. И. Ленин туғилган кунга бағишлаб нашр этиладиган дастлабки асар **П. С. Темирхўжаевнинг «Туркистонда ишчилар синфи ва меҳнаткаш деҳқонлар ленинча иттифоқининг мустаҳкамланиши»** монографиясидир. Рус тилида чиқадиган бу асарда 1921—1924 йилларда Туркистон ишчилар синфи ва меҳнаткаш деҳқонлари ленинча иттифоқининг қарор топиши, мустаҳкамланиши баён этиб берилган. Автор ишчилар синфининг раҳбарлик ролини, ишчи-деҳқон иттифоқининг иқтисодий, сиёсий ва маданий заминини, меҳнаткаш деҳқонларни социалистик хўжаликка жалб этиш йўллари ва методларини ҳамда Туркистондаги шарт-шароитларга боғлиқ равишда келиб чиққан қийинчиликларни конкрет мисоллар асосида батафсил ёритган. Шунингдек асарда Коммунистик партиянинг ленинча миллий сиёсатини амалга оширишдаги раҳбарлик, ташкилотчилик роли кўрсатиб берилган.

А. Ю. Иброҳимованинг «Ўзбекистонда Ленин кооператив планининг ғалабаси» номли монографияси бой материалларни ўрганиш ва умумлаштириш асосида ёзилган бўлиб, унда Ўзбекистонда аграр масаланинг ҳал этилиши, оммавий колхозчилик ҳаракатига замин ҳозирлаш, яппи коллективлаштиришнинг бошланиши, колхоз тузумининг қарор топиши каби жуда муҳим проблемалар тадқиқ этилган. Китобда Ўзбекистон қишлоқ хўжалигини социалистик қайта қуриш жараёни, пахтачилик ва чорвачилик районларида коллективлаштиришнинг ўзига хос хусусиятларига ҳам алоҳида аҳамият берилган.

Рус ва ўзбек тилларида нашр этиладиган **«В. И. Ленин Ўзбекистон матбуотида»** номли библиографик кўрсаткич улуғ доҳий тўғрисида эълон этилган асарлар рўйхатини ўз ичига олади. Бу асар илмий жамоатчилик, агитаторлар, пропагандистлар ва олий ўқув юртлари студентлари учун жуда катта қулайлик туғдиради. Юқорида кўрсатилган асарлар 1969 йилнинг сентябрь—октябрида китобхонларга тақдим этилади.

1970 йилнинг март ойигача «Фан» нашриёти китобхонларга В. И. Ленинга бағишланган яна 10 та асарни ҳадя қилади. Бу асарларни республикамизнинг кўзга кўринган олимлари ёзишган бўлиб, улар тематик актуаллиги, мазмундорлиги билан ажралиб туради, буюк доҳий юбилейига муносиб туҳфа бўла олади. Юбилейга бағишланган асарлардан бири **«В. И. Лениннинг диалектик материализмни ривожлантириши»** номли китобдир. Бу асар Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг академиги, профессор **И. М. Мўминов** раҳбарлигида ёзилган. Ўзбек тилида нашр этиладиган ушбу асар марксистик фалсафа тараққиётининг ленинча босқичини ёритиб беради.

В. И. Лениннинг фалсафий қарашларига бағишланган яна бир асар **«В. И. Ленин ва ҳозирги замон табииёти»** асаридир. Бу тўплам ҳам академик И. М. Мўминов таҳрири остида нашр этилиб, унда В. И. Лениннинг фалсафа табииёт фанларига оид асарларининг ҳозирги замон фанини ривожлантириш, табииёт ва техника фанларининг энг янги ютуқларини умумлаштириш соҳасидаги аҳамияти баён этиб берилган.

В. И. Лениннинг социалистик давлат ва ҳуқуқ ҳақидаги таълимотини ёритиш борасида ҳам Ўзбекистон олимлари катта ишлар қилмоқдалар. Ўзбек тилида нашр этиладиган асарлардан бири **«В. И. Лениннинг социалистик давлат ва ҳуқуқ ҳақидаги таълимоти»** деб аталади. Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси **О. Э. Эшонов** таҳрири остида чиқадиган бу китобда доҳийнинг социалистик давлат ва ҳуқуқ, автономия ва федерация, давлат аппарати ҳақидаги таълимоти батафсил ёритилган. **И. Жалиловнинг «Лениннинг ер ҳақидаги декрети ва Ўзбекистонда совет ер ҳуқуқининг ривожланиши»** номли монографиясида эса Ўзбекистон шароитида ер ҳақидаги декретнинг амалга оширилиш тажрибаси бой архив материаллари асосида умумлаштирилган.

В. И. Лениннинг Советлар тўғрисидаги таълимоти жаҳонда энг демократик Совет давлатини тузишда оламшумул аҳамиятга эга бўлди. **К. Комиловнинг «В. И. Ленин Советлар ҳақида»** деган китоби ана шу мавзуга бағишлангандир.

Фалсафа фанлари доктори Р. Х. **Абдушукуровнинг «Совет Шарқи халқларининг нокапиталистик тараққиёт йўли ҳақидаги Ленин назариясининг тантана қилиши»** номли монографиясида қолоқ мамлакатларнинг нокапиталистик тараққиёти тўғрисидаги Ленин назариясининг моҳияти ва мазмуни ёритиб берилган. Бу назариянинг Совет Шарқида амалга оширилиш тажрибаси умумлаштирилган ҳамда унинг халқаро аҳамияти кўрсатиб берилган.

Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси, профессор **О. Б. Жамолов** таҳрири остида ўзбек тилида нашр этиладиган **«В. И. Лениннинг социалистик экономика барпо этиш тўғрисидаги таълимоти ва унинг ҳозирги босқичдаги тараққиёти»** номли монографиясида социализмнинг иқтисодий асосини ва моддий-техника базасини вужудга келтиришнинг ленинча назарияси ва программаси баён этилган бўлиб, унда социалистик қайта қуришда пролетариат диктатурасининг роли, Ўрта Осиё республикаларида социалистик индустрия ҳамда деҳқонларни кооперативлаштиришнинг ўзига хос хусусиятлари кўрсатиб берилган. Шунингдек, монографияда В. И. Лениннинг илгари қолоқ бўлган мамлакатларда социализмнинг ғалаба қилиши мумкинлиги ҳақидаги, ўтиш даври қонуниятлари тўғрисидаги таълимоти ёритилган.

В. И. Лениннинг адабиёт ва санъат ҳақидаги таълимоти адабиёт ва санъатни, халқ оғзаки ижодини ўрганишни йўлга қўйишда йўлчи юлдуз бўлди. В. И. Ленин юбилейига бағишлаб чиқариладиган **«Ўзбек халқ оғзаки ижоди»** номли асар улуғ доҳийнинг халқнинг моддий ва маънавий меросини тўплаш, асраш ҳақидаги кўрсатмалари нақадар катта аҳамиятга эга эканлигини кўрсатиб берувчи илмий мақолалар тўпламидир.

Улуғ доҳий таълимоти фақат мамлакатимизда эмас, балки жаҳондаги барча мамлакат ишчилар синфи, меҳнаткашларининг озодлик, тинчлик учун, демократия учун олиб бораётган курашларида кудратли қуролдир. Лениннинг ўлмас ғоялари озодликка эришиб, нокапиталистик тараққиёт йўлидан бораётган хорижий Шарқ мамлакатлари халқлари учун, айниқса яқин ва қадрли бўлиб қолди. Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти олимлари томонидан тайёрланган **«В. И. Ленин ва эзилган халқларнинг озодлиги, миллий мустақиллик учун кураши»**, **«В. И. Ленин ва хорижий Шарқ адабиёти»** номли китоблар шу мавзудадир.

Юқорида айтилганлардан ташқари, Ўзбекистон ССР «Фан» нашриёти улуғ санага бағишлаб илмий-оммабоп брошюралар чиқаради. «Фан ва турмуш», «Ўзбек тили ва адабиёти», «Ўзбекистонда ижтимоий фанлар» журналларининг махсус сонлари доҳий юбилейига бағишланади.

Олдимизда буюк юбилейни кутиб олишдек улкан ва шарафли вазифа турибди. Нашриётимиз ва босмахонамиз коллективлари бу масъулиятли вазифага талабчанлик билан қарамоқдалар.

Ю. ЮСУПОВ.

Ўзбекистон ССР «Фан» нашриёти директори.

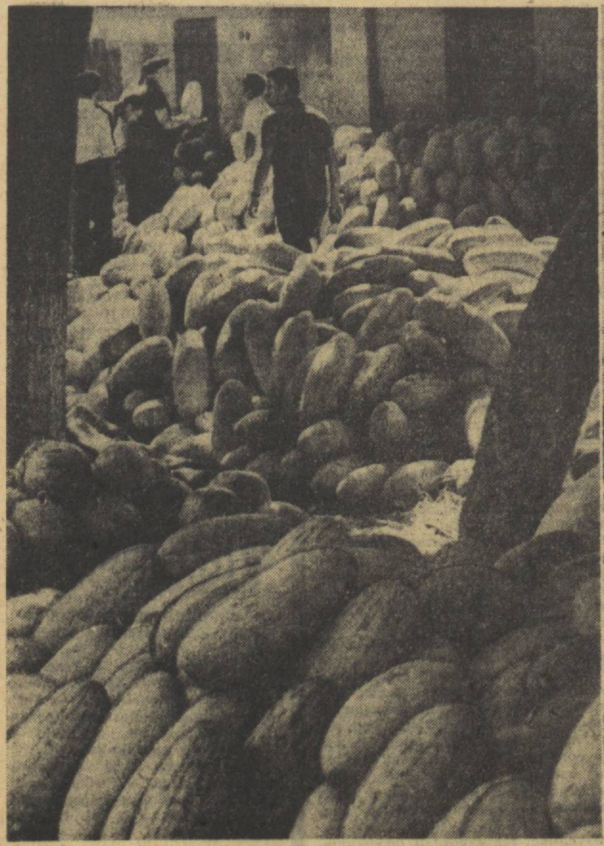

Бу йил барча колхоз ва совхоз далаларида мўл-кўл полиз ва сабзавот маҳсулотлари етиштирилди. Қишлоқ меҳнаткашлари бу етиштирилган маҳсулотларни колхоз бозорларига ва савдо дўконларига пешма-пеш етказиб бераётирлар. Шу сабабдан улар шаҳар меҳнаткашларининг таҳсинига сазовор бўляптилар. Чапдаги суратда: қишлоқдан Олой бозорига келтирилган қовун-тарвузлар. Оржоникидзе районидаги «Қизил Ўзбекистон» колхози далаларида бу йил ҳар йилгидан ҳам кўпроқ қовун-тарвуз етиштирилди. Ўнгдаги суратда: колхознинг донгдор звено бошлиғи Ғани ота Шукуров. Ота ширин-шакар ва мўл қовун-тарвуз етиштиришда ном чиқарган.

А. Тўраев ва Н. Абдурасулов фотолари.

МЕХАНИЗАТОР ВА ИШ ҲАҚИ

Ҳосил йиғим-теримида меҳнатни тўғри ташкил этиш дала ишларини жадаллаштиришда ва пахтани барвақт саранжом-саришталаб олишда муҳим аҳамиятга эгадир. Шунинг учун ҳам республика совхозларида теримчиларнинг меҳнатига прогрессив усулда ҳақ тўлашга алоҳида эътибор қилинмоқда. Давлат хўжаликларида пахтани йиғиштириб олишда қатнашаётган теримчиларга ишбай усулида ҳақ тўлаб келинмоқда. Пахта териш машинасининг механик-ҳайдовчиларига тариф ставкасининг VI разряди бўйича иш ҳақи берилади. Яъни, механик-ҳайдовчи смена нормасини тўла бажарса 5 сўм, Қорақалпоғистон АССРда эса ундан ҳам кўпроқ — 6 сўм 50 тийин пул тўланади. Смена нормасини ҳар бир хўжаликнинг ўзи белгилайди. Лекин бу масала ишчилар касаба союзи билан келишиб олиниши шарт.

Иш нормаси механик-ҳайдовчиларнинг 7 соат ишлаши кўзда тутилган ҳолда белгиланади ва уларнинг меҳнатига шу хўжаликдаги пахта ҳосилдорлигига, очилган пахтанинг миқдорига ва участканинг узун-калталигига қараб дифференциал усулда ҳақ бериб борилади. Ҳақ тўлашда «зангори кема»лардан тўкилган пахтанинг ҳамма ифлосликлари чиқариб ташланади ва маҳсулот соф ҳолда ҳисобланади.

Пахта териш техникасидан унумлироқ фойдаланган ва ҳосилни ерга тўкмасдан терган механик-ҳайдовчиларга бункерлардан ҳақиқатда тўкилган «оқ олтин» учун тўланадиган меҳнат ҳақининг 10 процентигача миқдорда қўшимча пул берилади.

Механик-ҳайдовчиларнинг меҳнатига ҳақ тўлашда уларнинг йиғим-терим муддатини қанчалик қисқартирганликлари ва пахтани нечоғли юқори сифатли терганликлари эътиборга олинади. 30 календарь иш куни йиғим-теримда энг қизғин ва долзарб пайт ҳисобланади. Бундай кезларда механик-ҳайдовчилар олиши лозим бўлган меҳнат ҳақи 30 процент кўпайтирилади.

Қўлда пахта терган теримчиларга тариф ставкасининг III разряди бўйича бир норма учун 2 сўм 46 тийин тўланади. Лекин 45 календарь иш куни мобайнида уларнинг меҳнат ҳақи 15 процент ошириб берилади.

Йиғим-теримнинг энг қизғин пайти, долзарб кунлари совхоз директорларининг буйруғи билан белгиланади. Директор буни ишчилар комитети билан келишган ҳолда ҳал этади.

Терим машиналарини бошқарувчиларнинг ўзларига бириктилган участкалар билан яхшироқ танишиб олишларига имконият бериш мақсадида хўжаликларнинг раҳбарлари тайёргарлик ишлари учун 7 кун ажратадилар. Уларга II разряд бўйича ҳар куни 2 сўм 80 тийин пул тўлаб турилади. Машиналар билан иккинчи марта пахта теришда ва ундан кейинги теримларда ҳисоб-китоблар бункерлардан ҳақиқатда тўкилган пахтанинг миқдорига қараб расценка бўйича юритилади. Терим нормаси участканинг узунлигига, пахта ҳосилдорлигига ва кўсакларнинг очилишига қараб расценкага мувофиқ белгилаб чиқилади.

Техника кўриги вақтида механизаторларга алоҳида иш ҳақи тўлаб турилади. «ХВС-1,2» маркали терим машинаси ишлай бошлаганидан сўнг 12 гектар майдондаги пахтани тергач, биринчи техникавий қаровдан ўтказилади.

Қишлоқ хўжалигини механизациялаш билан боғлиқ бўлган бошқа ишлардаги сингари ҳосилни йиғиб-териб олишда қатнашаётган малакали механизаторларга ҳам классига қараб оширилган иш ҳақи тўлаб борилади, яъни I класс тракторчилар асосий маошининг 20 проценти, II класс тракторчилар 10 проценти миқдорида қўшимча иш ҳақи олишади. Машиналарни яхши сақлаб, юксак унум билан фойдаланганликлари учун механик-ҳайдовчиларга йил охирида улар ремонтдан тежаб қолган маблағнинг 40 проценти устама мукофот тариқасида берилади.

Пахта тозалаш машиналарида ишлаган тракторчиларга меҳнат ҳақи тўлашда уларга бажарган ишнинг миқдори ва ишбай баҳоси бўйича пул берилади. Бу тариф ставкасига мувофиқ ҳар куни 3 сўм 20 тийин, Қорақалпоғистон АССРда эса — 4 сўм 20 тийиндан пул тўланади демакдир.

Механизациялашган теримга тайёргарлик кўришда меҳнатни тўғри уюштириш йиғим-теримни муваффақиятли бошлаб юбориш ва уни уюшқоқлик билан ўтказишда катта роль ўйнайди. Ғўза баргини сунъий тўктириш учун заҳарли химикатлар тайёрлашда банд бўлган ва дефолиацияда қатнашаётган ишчиларга V ва VI разрядлар бўйича тариф сеткасига мувофиқ 10 процент зиёд ҳақ тўлаш тавсия этилади. Дефолиацияда иш вақти 6 соат қилиб белгиланади. Заҳарли химикатлар 4 соат давомида ғўза баргларига чангланади. Қолган икки соатда чала қолган бошқа ишлар бажарилади.

Далаларни, йўлларни, ўқариқларни текислаш, машиналар айланадиган карталарнинг бурчакларини тартибга келтириш, прицеплар тушиб турадиган чуқурларни кавлаш асосан грейдерлар билан қилинади. Бу ишларда қатнашаётган тракторчиларга — машинистларга иш нормасини бажариш шарти билан тариф сеткасидаги IV разряд бўйича меҳнат ҳақи тўлаш талаб этилади, яъни бир нормани бажаргани учун тракторчи — машинист 3 сўм 60 тийин пул олади. Далаларни машина теримига тайёрлаш, кўсак териш қўлда бажарилган тақдирда бу ишларда қатнашаётган меҳнаткашларга III разрядга мувофиқ 2 сўм 46,1 тийин пул тўлаш тавсия қилинади.

Йил охирида бригадалар маҳсулотни топшириб бўлгач, пахтани, кўрак ва кўсакни машиналарда терган, тозалаган механизаторларга етиштирилган «оқ олтин»нинг миқдорига қараб мукофот тариқасида қўшимча пул тўланади ва мукофотлар берилади. СССР Министрлар Советининг 1968 йил 6 февралдаги 1968—1969 йилларда пахта ҳосилини машиналарда териш ва қабул қилиб олиш тартиби тўғрисидаги қарорига биноан, бригадалар ёки звенолар томонидан пландан ортиқча топширилган ҳамда юқори сифатли қилиб ўтказилган пахта учун олинган пулнинг 50 процентигача бўлган қисми механик-ҳайдовчиларга мукофот тариқасида берилиши лозим. Қолган 50 проценти машиналарда терилган пахта ҳосилини ташишда қатнашган тракторчиларга ва машинистларга, агрегатларга ёрдам берган бошқа ишчиларга, колхозчиларга, сувчиларга, бригадирларга, уларнинг ёрдамчиларига, бўлимларнинг механикларига ва агрономларига тақсимлаб берилиши керак. Шунингдек, механик-ҳайдовчиларга, бригадаларнинг бошлиқларига ва ёрдамчиларига йил охирида уларнинг иш стажларига ва ихтисосига қараб 12 ой мобайнида олган маошининг 6 процентдан 15 процентигача бўлган миқдори устама мукофот тариқасида берилади.

Ўтган йиллардаги тажрибалар шуни кўрсатдики, машина теримида меҳнатга ҳақ тўлаш ана шу тартибда ташкил этилса механизаторларнинг ва бошқа қишлоқ меҳнаткашларининг моддий манфаатдорлиги тобора ошиб боради. Бу тадбир уларни кундан-кунга унумлироқ ишлашга, машиналарнинг қувватидан тўла-тўкис фойдаланишга қизиқтиради. Шу тариқа терим мавсумини қисқартириш имконияти туғилади, маҳсулотнинг асосий қисми юқори сифатга ўтказилади. Буни сира унутмаслик ва далада ишловчиларнинг меҳнатини қадрлаш керак.

И. МУҲИДДИНОВ,
қишлоқ хўжалик ва тайёрлаш ишчи ҳамда хизматчилари касаба союзи республика комитетининг раиси.

ТАКЛИФ ВА МУЛОҲАЗАЛАР

КОЛХОЗ НАМУНАЛИ УСТАВИ ЛОЙИҲАСИ МУҲОКАМАДА

1935 йил 17 февралда колхозчиларнинг Москвада бўлиб ўтган иккинчи съездида қабул қилинган қишлоқ хўжалик артелининг намунали Устави хўжалик ишларини ташкил этиш, меҳнатга қараб ҳақ тўлаш ва бошқа ишларда муҳим роль ўйнаб келди. Лекин кейинги йилларда колхозлар ҳаётида катта иқтисодий ва техникавий ўзгаришлар юз берди. Айниқса, механизация деҳқоннинг қанотига, кимё ҳосилдорликнинг гаровига айланди. Колхозлар ихтисосли малакали кадрлар билан таъминланди. Қишлоқ меҳнаткашларининг маданий савияси ҳам кескин ошди.

Партия ва ҳукуматимиз қишлоқ хўжалигини янада рационал ривожлантириш мақсадида колхоз (қишлоқ хўжалик артели)нинг янги намунали Уставини қабул қилишни лозим топди. Янги намунали Устав лойиҳасининг умумхалқ муҳокамасига қўйилиши колхоз демократиясининг ёрқин намунасидир.

Барча қатори мен ҳам Устав лойиҳаси юзасидан ўзимнинг баъзи фикр ва мулоҳазаларимни айтмоқчиман. Лойиҳанинг биринчи бўлимида колхоз олдига қўйилган қатор вазифалар баён этилган. Лекин шу ўринда колхозчиларнинг сиёсий онгини ўстириш вазифаси кўрсатилмаган. Ҳолбуки, колхозчилар ҳам ишчилар қатори партия ва ҳукуматимизнинг ички ва ташқи сиёсатини юргизишда фаол иштирок этаётирлар — минг-минглаб қишлоқ меҳнаткашлари марксизм-ленинизм ғояларини тинмай эгаллаб боришмоқда. Бас, шундай экан колхоз уларнинг сиёсий онгини ўстиришни ўз олдига вазифа қилиб қўйиши керак. Шунинг учун ҳам, балки, вазифа колхозчиларнинг сиёсий онгини ўстириш, уларнинг ўсиб бораётган моддий ва маданий эҳтиёжларини тағин ҳам тўлароқ қондириш, колхозчилар турмуш даражасини яхшилаш, қишлоқларни аста-секин шаҳар типидаги обод посёлкаларга айлантиришдан иборат деб таърифланса мақсадга мувофиқ бўлур эди.

Колхозга аъзолик, колхоз аъзоларининг ҳуқуқлари ва бурчлари бўлимида қишлоқ меҳнаткашларига катта имкониятлар яратиб бериш назарда тутилган. Унда колхоз аъзоларининг ҳуқуқлари кенг ёритилган. VI бўлимнинг 25-моддасида колхозда иш кунининг қанча вақт давом этиши ва тартиби, дам олиш кунлари, ҳар йили ҳақи тўланадиган отпускалар бериш тартиби, шунингдек, меҳнатга лаёқатли колхозчиларнинг жамоат хўжалигида қиладиган меҳнат минимуми колхознинг ички тартиб қоидалари билан белгилаб борилади, дейилган. Бу фикр 2-бўлимдаги колхозга аъзолик, колхоз аъзоларининг ҳуқуқлари ва бурчлари таърифланган жойда, колхозчилар ҳафтада дам олиши ва ҳар йили колхоз ички тартиб қоидалари билан келишилган асосда йиллик отпуска олиш ҳуқуқига эга деб қатъий белгилаб қўйилса.

Умуман олганда колхоз (қишлоқ хўжалик артели)нинг намунали Устави лойиҳаси колхоз ва колхозчилар ҳаётида муҳим мақсадлар кўзда тутилганлиги билан характерлидир. Барча қишлоқ меҳнаткашлари қатори биз илм толиблари ҳам колхоз намунали Устави лойиҳасини қизғин маъқуллаймиз.

Т. МИРЗАМАҲМУДОВ,
Ўзбекистон ССР Фанлар академияси физика-техника илмий-тадқиқот институтининг аспиранти.

Бизнинг ахборот

ЯНГИ СТАДИОНЛАР

ГУЛИСТОН. (ЎзТАГ). Гулистон районининг «Коммунизм» колхозидаги ёшларнинг ташаббуси билан илгари ҳувиллаб ётган ерда стадион қурилди. Стадионда футбол майдони, югуриш йўлкаси, ўйин майдони бор.

Спорт комплекси жамоатчилик асосида барпо этилди. Комсомоллар, спортчилар шанба ва якшанба кунлари, ишдан бўш вақтларида стадион қурилишида қатнашдилар. Уларга эргашиб, барча колхозчилар ҳам кўмаклашдилар.

Мирзачўлдаги колхоз ва совхозларнинг физкультурачилари Тошкент области спортчиларининг ташаббусини қўллаб-қувватлаб, янги суғориладиган районлардаги хўжаликларнинг ҳамма ишлаб чиқариш участкаларида В. И. Ленин туғилган куннинг юз йиллиги шарафига оддий спорт иншоотлари, марказий посёлкаларда эса, стадион қуришга қарор қилдилар.

«СОКОЛ» — ЧЕМПИОН

БУХОРО. (ЎзТАГ). Футбол бўйича область чемпионати тугади. Чемпион номига сазовор бўлиш учун 16 спорт коллективи бир ой мобайнида курашди. Учқудуқ посёлкасидан «Сокол» командаси чемпион бўлди. Навоий шаҳрининг спортчилари иккинчи ўринни эгалладилар.

ЯНГИ ЎҚУВ ЙИЛИГА ТАЙЁРМИСИЗ?

ДЎСТЛИК РАМЗИ

Қаршимизда қад кўтариб турган басавлат мактаб биноси 2-Киев қурилиш-монтаж поезди комсомол-ёшлари томонидан тикланган. Бу улкан бино 2600 ўқувчига мўлжалланган.

— Ҳа демай бу янги билим масканида ҳам биринчи қўнғироқ жаранглайди. Мактаб қурилиши ишлари ҳам шу кунга батамом тугалланиши керак, — дейди 110-мактаб директори Р. Ёқубов. — Биз бинони битказиш учун бор имкониятларни ишга соляпмиз. Бўёқчи, пардозчиларга ўқувчилар, муаллимлар ёрдам беришяпти.

Тошкентнинг Ленин районидаги Украина кварталида қад ростлаган бу мактаб республикадаги энг улкан билим ўчоқларидан бири бўлади. Мактабни 1 сентябрга тайёрлаш учун жонбозлик кўрсатиб меҳнат қилаётган қурувчилардан А. Кодвинская, Р. Безбородая, А. Усенко, Л. Томанюк ва М. Бондаренко ўртоқлар кунлик нормаларини 150-170 процент қилиб адо этишяпти. Мактаб биноси асосан 8 ўқув корпусидан иборат. Булардан ташқари 620 ўринли мажлислар зали, спорт заллари ҳамда 500 ўринли ошхона ўқувчилар ихтиёрида бўлади.

А. ФОЗИЛОВ.
А. МАННОПОВ.

ҚАҲРАМОННИ ИЗЛАБ...

Ҳаким НАЗИР.

ОЧЕРК

Ёш немис ёзувчиси Ульрих Фёлкель билан биз «Тошкент» меҳмонхонасида учрашдик. Ёши ўттизга бормаган, афти ҳам, сўзлари ҳам мулойим бу камтар, ёқимтой йигит бир кўришдаёқ кўнглимга ўтиришиб қолди. Ульрих бизга:

— Қаллиғим Ханнелоре, — деб ёнидаги жувонни таништирди.

Ханнелоре ҳам эрига ўхшаш мулойим, истараси иссиқ ва сингишимли эди. Шерикларимдан бири ҳазиломиз:

— Бизда «Ўхшатмасдан учратмас» деган гап бор. Бир-бирингизга мос тушган экансизлар, — деган эди, таржимон аёл Октябрина:

— Фақат ўзлари эмас, касблари ҳам мос, — деб қўйди. Ханнелоре рассом экан.

Ульрих очиқ йигит чиқди: узоқ ГДРдан бизга қандай мақсадни дилига тугиб келганини дарров айтиб берди. Асосий мақсади — ёзаётган янги асарининг бўлажак қаҳрамонини кўриш. Танлаган қаҳрамони ҳақида эса Ульрих дастлабки маълумотга ҳам эга экан, шундай деди:

— Исми Фотима Қосимова, Олий Совет депутати. Самарқанддаги қайси бир колхозда раис эмиш. Уруш йиллари кўп бола тарбиялаган...

Ульрих, бу маълумотларни яқинда бир немис газетасида ўқибди-ю, шу хотинга «ғойибона ошиқ» бўлиб қолибди.

Фотима Қосимова номи бизга таниш. Фақат унинг қайси колхозда раис эканини суриштиришга тўғри келди. Биз буни аниқлаганимизда, Ульрих ва хотини қанчалик шодланишганини асти қўяверасиз. Қани энди қаноти бўлса-ю, ҳозироқ учиб бориб қаҳрамонини кўра қолса.

Эртаси биз меҳмонлар билан Бухорога учдик. Индинига эса Самарқандга етиб бордик. Ульрих бу шаҳарларни қизиқиш билан томоша қилиб юраркан, ўхтин-ўхтин ҳаёли ўз қаҳрамонига оғар ва:

— Ишқилиб Фотима Қосимова ҳозир қишлоғидамикин? У ёқ-бу ёққа кетиб қолган бўлса-я, бутун саёҳатим чиппакка чиқадида! — деб хавотирланиб қўярди.

Унинг хавотирланганича бор экан. Биз Самарқанд районидаги колхозга етиб борганимизда, раис ишда эмас, касалхонада эканлиги маълум бўлди. Бизни кутиб олган раис муовини Муинжон Неъматжонов касалхонага қўнғироқ қоқди, Қосимовани меҳмондан хабардор қилди. Қосимова бирон соатда етиб бораман, дебди. Шундан сўнг Ульрихнинг кўнгли тинчиди.

Муинжон меҳмонларни раис кабинетига бошлади. Меҳмонларнинг кўзлари дастлаб бу шинам кабинетнинг тўридаги қизил духоба байроқларга тушди. Уларнинг бирида шундай сўзлар ёзилган эди: «1966-йилда ҳар гектардан икки юз центнер узум ва икки юз саксон центнер сабзавот олган Энгельс номли колхозга — Самарқанд область партия комитети ва область ижроия комитетининг қизил байроғи». Иккинчи қизил байроқ ҳам шу область ташкилотларидан «1968-йил социалистик мусобақа ғолибига» берилган. Дастлабки маълумотнинг ўзиёқ, айниқса колхознинг номи Ульрих учун катта янгилик бўлди.

— Омадимни қаранглар-а! Кутилмаганда улуғ бобомизнинг колхозига келиб қолибмиз! — деди у астойдил қувониб.

Шундан сўнг, у девордаги кўрсаткич тахталарга эътибор берди. Буларда колхоз ҳақидаги асосий маълумотлар — экин майдонлари, йил сайин етиштирган ҳосили, олган даромади ва ҳоказолар йирик ҳарфлар билан ёзилган эди.

Бу колхоз Самарқанд районининг йирик хўжаликларидан. 730 гектар токзорга ва яна юз гектарлаб бошқа экин майдонларига эга. Узумчилик ва сабзавотчиликда кўп йиллардан буён пешқадам бўлиб келганига ҳалиги байроқлар гувоҳ. Ўн олти йилдан буён колхоз ўзининг ширин-шакар узумлари, меваларини Иттифоқ халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасида намойиш қилиб келяпти. Кўргазманинг биринчи ва иккинчи дипломларига эга. Ана шу йиллар колхозда даромад беш баравар кўпайган. Ўтган йили икки миллион сўмдан ошган, ҳар бир ишловчининг ойига олган пули ўртача тўқсон етти сўмданга тўғри келган.

— Эндиликда, — деди Муинжон маълумотларга илова қилиб, — колхозимиз омбори ғаллаю, сабзавотларга, қўраси қўйга тўлди. Булар, албатта колхоз аҳлининг ҳалол, мардона меҳнати самараси. Бизда, яхши ишласанг яхши яшайсан, деган қоида тўла амалга ошди. Колхозчиларнинг иқтисоди яхшиланган сайин, хонадонларга янгилик кўпроқ кириб боряпти. Колхозчиларда орзу-ҳавас ошяпти. Ҳозир радиоприёмник, телевизор кирмаган уй бармоқ билан санарли деса бўлади...

Эшикдан ўрта ёшли, тўладан келган, буғдой ранг аёл вазмин қадам босиб кириб келди. Кўринишда нотоб, туси синиққан. Азиз меҳмонни кўзи қиймай келгани билиниб турарди. Бу — Фотима Қосимова эди. Ульрих ҳаяжонга тушди, гўё узоқ вақт йўқотган қариндошини топгандай қувончи ичига сиғмасдан, олдин қўл бериб, кетидан қучоқлашиб кўришди.

— Орзум ушалди, бахтлиман, — деди Ульрих пастрўмолига кўзини артиб.

Ульрих Фёлкель олдин ўзини таништиришни лозим топди. У 1940 йилда Германиянинг Плауэн шаҳрида туғилган. Ўн икки йиллик мактабни битиргач, икки йил халқ армиясида хизмат қилган. Сўнг театрда ишлаган. Болаликдан поэзияга қизиққани учун Иоганнес Бехер номидаги адабиёт институтида таҳсил кўриб, 1965 йилда уни битирган.

Турли журналларда шеърлари, қўшиқлари, ҳикоя, лавҳалари ва танқидий мақолалари чиқиб турган. 1968 йилга келиб унинг биринчи романи нашр этилди, бу йил бир пьесаси қўйилди.

— Ўртоқ Ульрих Фёлкель бу икки асари учун мукофотлар олган, — деб қўшиб қўйди таржимон хотин.

— Бу ёғини айтишнинг ҳожати йўқ эди, — деб меҳмон ўнғайсизланди. Кейин у Қосимовага ўз сафарининг асл мақсадини сўзлади. Ульрих Фёлкель янги роман устида иш бошлабди. Роман — колхоз ҳаётидан олинган, демократик республика қишлоқларида юз берган катта ўзгаришлар, янгиликлар ҳикоя қилинаркан. Роман бош қаҳрамони уруш йиллари бир ўзбек йигити билан дўст тутинган. Ўзбек йигити урушдан кейин қишлоғига қайтиб, колхоз раиси бўлган. Раис, хотинини ўқитади, ўзи эса ўқиёлмай қолиб, ишда қийналади. Пировардида, илмли бўлган хотинига ўз ўрнини бўшатиб беради. ГДРдан эски дўстини йўқлаб келган немис ўзбек қишлоғидаги янги ҳаёт билан танишади, кўп янги таассуротлар олиб қайтади.

— Ўша дўстимиз ўзингиз экансиз-да, — деди меҳмоннинг ҳикоясини қизиқиб тинглаган Фотима опа.

— Ҳа, ёзувчи асарининг қаҳрамонлари ўрнига ўзини қўйиб кўриши керак. Мен ҳам шундай қилдим, — дейди мамнунлик билан Ульрих. — Севимли қаҳрамонларимдан биттаси — сиз бўлсангиз деган орзум бор. Шу сабабли сизнинг таржимаи ҳолингиз билан яхшироқ танишиб олмоқчиман...

Фотима опа камгап аёл. Аммо, узоқ ўлкадан атайин келган меҳмоннинг астойдил қизиқаётганини кўриб, ўз таржимаи ҳолини қисқача эслади: у, ёшлигида етим қолиб, кишилар қўлида тарбия топган. Ўсмир чоғидан меҳнатга киришган. Колхозчилар бундан ўн олти йил бурун уни колхоз раислигига кўтаришган. Оддий колхозчи сифатида, колхоз раҳбари ўрнида қилган хизматлари элга манзур бўлган, ҳукумат юксак тақдирлаган. Унинг кўксини Ленин, Меҳнат Қизил Байроқ орденлари, Бутуниттифоқ кўргазмаси олтин медаллари безади. Икки сайловдан буён Фотима Қосимова Ўзбекистон Олий Советининг депутати.

— Яқин кунда опа яна янги унвонларга эга бўладилар, — деди суҳбатдаги хотинлардан бири.

— Қанақа унвон? — деди, опанинг айтганларини битта қолдирмай блокнотига ёзиб олаётган меҳмон.

— Биттаси — Қаҳрамон она...

— Ҳа, мана, гапнинг қуюғига келдик, — деди меҳмон. Уни айниқса кўп қизиқтирган, ўйлатган нарса — Фотима опанинг серфарзандлиги уруш вақтидаги етимпарварлиги.

Бола ҳақида сўз очилиши билан, Фотима опанинг тусидаги нотоблик аломати йўқолгандай бўлди, бирдан жонланиб, кўзларида оналаргагина хос меҳр ўти чақнади, овозида ҳам алланечук шафқат ифодаси бўлган ҳазин бир оҳанг янгради.

— Ўзим етим ўсганман. Шунинг учунмикин, урушда ота-онасиз қолган болаларни кўриб юрак-бағрим эзилди. Эрим билан маслаҳатлашдик-да, бундай гўдакларни қанотимизга олдик. Ҳар хил миллат болаларидан. Буларни ўн тўрт ёшгача — ўзларини ўзлари эплайдиган бўлгунларича боқдик, ювиб-тарадик. Уларнинг ёнида ўзимнинг ҳам олти болам бор эди. Ҳозир энди бу фарзандларимиз ўқиб, ҳунар ўрганиб вояга етишди. Уйли-жойли, ота-она бўлишди. Биз аллақачон буви бўлиб қолдик, — деди Фотима опа қувноқлик билан.

— Невараларингиз олтмиш тўрттага етибди деб эшитдик. Тўғрими шу? — деди Ульрих.

— Тўғри, — деди Фотима опа.

Меҳмонда қизиқ бир ҳолат рўй берди. Нимадандир пушаймон чеккандай, сарак-сарак қилиб қўйди. Суҳбатдошининг бу ҳолатдан ажабланиб турганини кўриб, Ульрих:

— Тўғрисини айтсам-чи, — деди, — ҳозир ўз-ўзимга танбеҳ беряпман. Чунки дастлаб газетада сиз ҳақингизда шу маълумотларни ўқиганимда, очиғи, ишонмагандим. «Мухбирнинг муболағасидир булар!» дегандим. Чиндан ҳам сиз қаҳрамонлик қилган экансиз!

— Нимаси қаҳрамонлик бўлибди, меҳмон? — деди опа камсуқумлик билан. — Уруш йиллари етим-есир қолганларнинг бошини силаганлар кўп бўлди бизда. Шу билан одамийлик бурчимизни бажардик, холос.

— Кечиринг мени, — деди таъсирланиб кетган Ульрих, — ўз фикримда қоламан... Мана биз ҳам ота-она бўлдик. Икки ўғилчамиз бор — Андреас, Роберт. Уларни эплаштириш осон бўлмаяптику: а? — Ульрих хотинига қараб, кулишиб олди. — Шундан қиёс қилиб айтаманки, уруш вақтида ўзбек аёлининг қилган олижаноб иши чиндан қаҳрамонликка тенг экан!..

— Ўзбек аёли ҳар вақт ҳам олижанобликда эркаклардан қолишмай келяпти, — деди опа энди ғururини яширмасдан.

Ўз-ўзидан суҳбат мавзуи колхоз аёллари, уларнинг меҳнатдаги, ижтимоий ҳаётдаги иштирокларига бурилиб кетди. Фотима опанинг айтишича, колхоздаги бир ярим минг ишга яроқли кишилардан ярмичаси хотин-қизлар. Кейинги йилларда улардан анчагина ишлаб чиқариш командирлари етишиб чиқди. Илгари негадир ,бригадага раҳбарлик қилиш фақат эрлар иши ,деб қаралар-ди. Ҳозир икки бригадага хотинлар бошчилик қиляпти. Йигирма саккиз звенога хотин-қизлар бошлиқ. Дала ишларидагина эмас, ҳатто ҳисоб-китоб ишларида ҳам хотин-қизлар кўпайиб қолди. Улардан саккизтаси табелчилик, тўрттаси, бухгалтерлик қиляпти.

— Бу вазифаларни дуруст эплашяптими?

— Ҳозирча улардан шикоят йўқ.

— Эркаклар хотин-қизлар устидан шикоят қилса ғалати бўлар-а?

— Шикоятга ўрин ҳам қолдиришмайдида, — деди Муинжон.

— Ҳақиқатда колхозимизнинг шу даражага етишида хотин-қизларимиз меҳнати кўп сингди. Ишлаб чиқаришдаги баъзи ўринларни олсангиз, уларда хотин-қизлар аксариятни ташкил этади. Масалан, сигир фермасида, пиллачиликда, иннайкейин, шампань заводимизда...

— Эҳе, тепадан пастгача хотин-қизлар ҳукмрон, денг? — деди қойил қолиб меҳмон.

— Деярлик, — деб қўйди жилмайиб Фотима опа.

Шу чоғ телефон жиринглади. Фотима опа трубкани қулоққа тутиб сўзлаша кетди. Шу пайтдан фойдаланиб, меҳмон Муинжонга астагина ҳавил қилди:

— Хотинлар ҳукмронлигида ишлаш қийин эмасми?

— «Хотинлар бошчилигида» демоқчисизда?.. Тўғрисини айтсам-чи, агар ақлли хотинлар бошчилик қилса, иш чакки бўлмайди. Чунки ҳамма ёқ саранжом-саришта. Эркаклар ҳам орқа-ўнгларига қараб гапирадилар, эсларини жойига қўйиб ишлайдилар.

Жавобдан қаноатланган меҳмонни яна бир масала қизиқтирди: ишловчи хотинлар орасида ёш болаликлар кўп бўлса керак. Шу билан бирга улар оила, рўзғор ташвишларига ҳам ўралишган бўлади. Бу нарсалар колхоздаги меҳнатларига таъсир этмайдими?

— Ҳақиқатан бизда болалик хотин кўп. Шундан билсангиз бўладики, ҳозир Қаҳрамон она унвони олганлари ўн биттага етди. Албатта, эпчил хотин уй юмушини ҳам, колхоз юмушини ҳам эплаштиради. Иннайкейин-чи, колхоз правлениесининг биринчи даражали вазифаси — хотин-қизларга қулай шароит яратиш. Аввало биз колхоз меҳнатини ҳар томонлама енгиллатиш чорасини кўриб келдик. Токзорларда ҳам, дала ишларида, чорвада ҳам асосий ишлар машиналаштирилди. Сўнг, болалар назоратсиз қолмасин оналар хотиржам ишлашсин деб, тўрт мактабда куни узайтирилган тартиб ўрнатилди. Кечасию кундузи ишлайдиган болалар боғчаси, беш ерда ясли ташкил этдик. Хотин-қизларни кунига уйда нон ёпишдан озод қилиб, ҳар бир қишлоқчамизда новвойхона очдик. Яна тикувчилик устахонасини ишга туширдик. Хотин-қизларга яратилган бу шароитларни доим текшириб уларнинг ҳақини ҳимоя қилиб турадиган махсус жамоат ташкилоти бор. Ун уч аъзоси бўлган хотин-қизлар совети. Кекса ўқитувчи, фаол жамоатчи пенсионер Зоя Бурнашева совет раиси. Бу ташкилот правлениенинг ўнг қўли ,яқин ёрдамчимиз, маслаҳатгўйимиз...

Фотима опа, меҳмонларни дала сайрига таклиф этади. Шунда Ульрихнинг эсига ҳали айтилган «янги унвонлар» тушиб, Муинжонга қаради:

— Яна қандай унвонлари бўлади?

— Навбатдагиси илмий унвон бўлади, а опа?

Савол назари билан тикилганларга Фотима опа сўзлаб кетди: У яқинда Самарқанд қишлоқ хўжалик институтини битирган. Ҳозир институт аспирантурасида сиртдан шуғулланиб, диссертация устида ишлаяпти. Унинг эри Иброҳим Жўраев эса биолог. Бултур фан кандидати бўлди. Шрейдер номидаги мевачилик илмий-тадқиқот институтининг Самарқанд филиалида директор бўлиб ишлаяпти.

— Диссертациянгизни мавзуи нима, опа?

— «Самарқанд шароитида кишмиш навларини ишкомда ва ерда ўстиришнинг фойдалари» деган мавзуда. Бу ишнинг тажриба майдонлари ўзимизда. Ҳозир кўрасиз, — деди опа, кенг далага чиқиб борарканмиз.

Май ўрталари, бугун табиат яшил либосга ўралган, боғларда олча, гилослар ранг киритиб, атир гуллар чаман-чаман очилган илк ёз фасли. Пахта колхозларидан фарқли ўлароқ, бу колхоз ерлари поёнсиз узумзорларга қопланган эди.

— Ана, тажриба майдонларимиз, — деди Фотима опа, бир томонда ер бағирлаб ўсган, иккинчи томонда калта сўриларга чиқарилган токларни кўрсатиб. Бу ёш ток навдалари шу қадар батартиб таралган эдики, ҳар бир тупда моҳир соҳибкорнинг нозик дидн, тажрибали қўли, ўткир кўзи сезилиб турарди. Токзорлар, сабзавот далалари, полизлар тутзорларнинг яшнаб ўсаётганини кўриб меҳмон:

— Гавҳар унадиган асл ерларингиз бор экан, — деб қўйди.

(Охири 4- бетда)

ҚАҲРАМОННИ ИЗЛАБ...

(Боши учинчи бетда).

— Ҳа! Қадим замондаёқ шаҳримиз «Самарқанд сайқали рўйи заминаст» деб таърифланган,— деди Фотима опа ва бу шеърнинг маъносини гапира кетди.

Кейин Фотима опа меҳмонларни ясли, боғча биноларига, улардан чиқиб пилла қуртлари тутилаётган саройларга бошлайди. Кенг саройлардаги қават-қават сўкчакларда охирги даҳадан турган қуртлар «шивир-шивир» қилишиб баргларга ёпишган эди. Ҳамма ёқ саранжом, ёғ тушса ялагудай озода. Сув қуйгандай жим. Худди яслилардаги каби, бу ерда ҳам хотин-қизлар ўз «чақалоқ»ларига парвона. Эрта-индин улар дасталарга ўрмалаб пилла ўраш — тилла ҳосил қилишга киришадилар. Фотима опа меҳмонларга ипак ойимлардан Хосият Саломова, Зеби Исмоилова, Муяссар Бозорова, Шаҳодат Бобомуродоваларни ҳурмат-иззат билан таништиради, уларнинг ҳар бири йилдан-йилга пилла хирмонини баландроқ кўтараётганларини мамнунлик билан сўзлайди.

— Бу ерда ҳам хотинлар ҳукмрон, — деб қўйди раиса, меҳмонга ўз сўзини эслатиб.

— Кўриб турибмиз, — деб кулди Ульрих.

«Энди чанқов босди қилайлик» деб раиса меҳмонларни заводга бошлаб борганда, бу фикр яна бир эсга тушди. Цехларда ишлаётганларнинг деярли бари тиббий ҳамширалардай оппоқ фартук тутган хотин-қизлар эди. Виночилик мутахассиси Гиви Малиев, вино чиқарувчи аппаратларни чаққон бошқараётган, шиша қувурчалардан оқиб келувчи шаробларга шиша идишларни тўлдириб оғзини маҳкамлаётган хотин-қизларни кўрсатиб дейди.

— Корхонамиз очилганига бир йил бўлмасданоқ колхозчи хотин-қизлардан янги ишчилар етишди. Улар ниҳоятда ҳушёрлик, озодалик талаб қиладиган касбни тез эгаллаб олишди, шулар кучи билан янги маҳсулот бераётирмиз. Ҳозир биз ишлаб чиқараётган шампан виносини истеъмолчилар ёқтириб қолишди. Кундан-кун харидор кўпайиб, ҳар ёқдан галабномалар келяпти. Ҳатто узоқ Кузбассдан ҳам: «Ишчиларимизга шампанингиз маъқул тушди, бизга кўпроқ юборинглар» деб илтимоснома келди.

— Кунига қанча ишлаб чиқарасизлар?

— Ҳозирча бир ярим минг шиша, — дейди цех бошлиғи Тингиз Семенович Головин. — Талабларга қараганда, маҳсулотни икки баравар оширсак ҳам бемалол кетади. Бунинг учун цехни кенгайтириб, аппаратларни яна ҳам такомиллаштириш керак. Ҳар ҳолда колхознинг янги тажрибаси дуруст чиқди. Энди дадиллик билан корхонани кенгайтирсак бўлади. Хом ашё хусусида бўлса кўнглимиз тўқ. Колхоз йилига узумлардан бир минг тоннача шароб тайёрлайди. Ярмини сотса, ярмини цехда ишлатардик. Энди кўпроғини ўзимиз ишлатадиган қилмоқчимиз. Бу корхона Самарқанднинг икки ярим минг йиллик тўйига колхозимиз тортиғи бўлади.

Мезбонлар бизни салқин бир хонага — вино сифатини текширадиган лабораторияга таклиф этишди. Катта холодилникдан шишалар олишди. Шишалар устидаги қоғозларга: «Виш-виш» деб ёзилган ва колхознинг номи, адреси кўрсатилган эди.

— Қани, «виш-виш»имиздан марҳамат қилинглар, — деди Тингиз Семенович, қадаҳларни тўлдириб. Биринчи қадаҳни дўстларнинг соғлиги учун кўтаришни таклиф этган эди. Меҳмон қўшимча киритди:

Шу шаробнинг ижодкорлари, колхоз хотин-қизлари учун кўтарсак!..

Иккинчи қадаҳ олдидан Фотима опа бир янгилик айтди: бу шампан виноси Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасига юборилган экан, икки медаль тегадиган бўпти. Ҳамма опага савол назари билан боқди: кимга тегаркин? Опа Головин билан Малиевга ишора қилди. Уларнинг соғлигига ичилгандан кейин, ҳамманинг чанқови босилиб, кайфи чоғ бўлиб кетди. Дарҳақиқат, тўй, зиёфат дастурхонларининг безаги бўлган бу шаробнинг довруғи ёйилиб, шинавандаси кўпайганча бор экан!

— Мен серқуёш ўлкангиз узумининг таърифини эшитган эдим, унинг лаззати шаробда ҳам сезилиб турибди, — деди меҳмон.

* * *

Биз колхоз ери этакларидан ўтган Зарафшон бўйларини томоша қилиб борарканмиз, каттакон бир боққа кириб қолдик. Бу ерда бизни нозиккина, хушмуомала бир жувон кутиб олди. У, боғ агрономи Сайёра Зокирова экан. «Тағин хотинлар олами иш боши!» деб пичирлаб қўйди кимдир.

Сайёра кекса боғбон — дароз бўйли, мошкичири соқолли, ўткир кўзли Толиб ота билан бирга, меҳмонларга хилма-хил олмаларни, ғарқ пишган гилосларни кўрсата борди. Кейин, катта теплицага бошлаб тушди. Узун кетган ойнавандли ертўлада цитрус хўжалиги ўрнашган. Аллақачон вояга етган лимонлар қип-қизил гуллаб ётибди, Сайёра бу хўжаликни юзага келтиришда ўз устози Макар отанинг қилган хизматини миннатдорлик билан эслайди.

— Макар отам раҳматли жуда миришкор одам эдилар. Бундан ўн беш йил бурун шу теплицаларни ишлаб, Кавказдан биринчи лимон қаламчаларини келтирган эдилар. Ўшанда баъзилар у кишининг ишидан натижа чиқишига ишонмаган, «бу ерларда лимон етиштираман деб беҳуда уринасиз» дейишганди. Йўқ, ота бўш келмадилар, ўз ишига астойдил берилиб, тиришқоқлик кўрсатдилар. Охири қаламчалар тутиб кетди. Уларни алоҳида парваришлаб, қиш совуқлари, ёз жазирамасидан авайладилар. Натижа яхши чиқди — лимонлар илгариги жойларида бўлганидек ҳосилга кирди. Энди буларни 175 тупга етказдик. Йилига ҳар тупи юз элликтадан икки юзтагача лимон беряпти. Бу хўжалигимизни ҳам йилдан-йилга кенгайтириб бораверамиз.

Гилосзорга чиқдик.

Рассом учун буюртирса ҳам топилмайдиган бу манзарага махлиё бўлиб Ханнелоре дарров папкасини очди-ю, ишга тушди. Сайёрани илтимос билан гилос шохлари остига ўтқизиб, расмини чиза бошлади.

— Ишқилиб ҳар ерда хотинларнинг ови юрган экан-да — деди Толиб боғбон.

Тўхтаб туринг, отахон, сизга ҳам навбат келади, — деб жилмайди рассом хотин.

Толиб ота айтган сўзидан афсусланиб, «шу турқим билан расмга тушиб бўбман» деб соқолини тутамлаганча олмалар орқасига ўтди. Сал туриб, ўша ёқдан дамланаётган ошнинг ҳиди келди.

Сариқ кишмишли самарқандча палов устида Сайёранинг расми қўлдан-қўлга ўтди. Ҳамма, рассомнинг ажаб-товур ҳунарига қойил қолган эди.

Шошиб-пишиб ошни егандан сўнг Ханнелоре Сайёра ўрнига Толиб отани таклиф этган эди. Толиб ота:

— Қўй, опоқ қизим, ҳазиллашган эдим. Олмасанг ҳеч гинам йўқ, — деб қочарга жой тополмай қолди.

— Сиз менга ёқиб қолдингиз, отахон. Ширин гилосингиз, мазали паловингиз учун ҳам, яхши суҳбатингиз учун ҳам, — деди рассом.

Толиб отани, ўйинга тортган каби, стулга тортишди. У, биринчи марта мактаб партасига ўтирган боладай ўнғайсизланиб, қимтиниибгина ўтирди.

Биз колхознинг марказий шийпонига етганимизда, кун қизиб кетган, далалардагилар ҳам танаффусга чиқиб, салқин жойларда дам олишаётган эди.

Кўргазма жойлашган бино эшигини қулфлаб, қоровул ҳам овқатлангани кетган экан.

— У киши тезда қайтадилар. Бир пас салқинлаб чой ичиб туринглар,— деб бир йигит бизни толзор ҳовуз бўйидаги чорпояга таклиф этди.

— Майли, йигитнинг сазаси ўлмасин,— деди Фотима опа ва уни таништирди. — Бешинчи бригадамизнинг бошлиғи Каримжон Бердиев. Хотин-қиз соҳибкорлар билан ўзишувда улоқни қўлдан бермаётганлардан.

Меҳмонлар йигитнинг ишларига қизиқишди. Бу баҳаво, серманзара жойдан яққол кўриниб турган чор атрофдаги шамалоғдай токзорларга қараб, сўрашди:

— Бу йил қиш оғир келибди, токларга зарар етмадими?

Бердиев, яхшилаб кўмилган токлар омон қолган бўлса ҳам, очиқ қолдирилганларига зарар етди, деди. Энди бригаданинг бутун эътибори ана шу зарарнинг ўрнини тўлдиришга қаратилган. Токлар парваришига ҳар йилдагидан кўпроқ куч сарфлаётирлар. Бу бригадада етмиш гектар токзор бўлса, ўтган йиллар ҳар гектарига икки юз эллик центнергача ҳосил узишган. Рашид Жалолов звеноси эса уч юз центнерга еткизган. Бригадада бунақа тажрибакорлар кўп, Қилич Абдумўминов, Ёдгор Холмуродов каби илғор ёшлар Эргаш ота, Бобоқул ота каби кекса соҳибкорларнинг бой тажрибаларини эгаллаяптилар.

— Бизда узум навлари қирққа етади. Оқ ва қора кишмиш, баяни ширин, тоифи, мускат, нимранг, победа, соҳиби, ҳусайни каби. Ризамат навлари ҳам бир талай. Ҳар қайси навнинг ўз хусусияти бор. Ўшанга қараб парваришнинг жойига келтириш керак. Бундай ишларда колхознинг бош мутахассиси республикада хизмат кўрсатган агроном Абдураҳмон Зикриёевнинг маслаҳатларига суянадилар. Машҳур соҳибкор Ризамат ота ҳам колхозга келиб, қимматли тажрибаларини ўргатиб туради.

— Ризамат отанинг бир ўгитини колхозчиларимиз қулоқларида маҳкам тутадилар,— дейди Фотима опа,— у киши айтганлар: «Ток жоввор соҳибкордан меҳр талаб қилади. Меҳрингни аямасанг, ток ҳам ҳосилини аямайди. Ток ҳосилига эса чегара йўқ...»

Колхоз расмлар кўргазмасига кирдик. Бир-биридан кўркам, бўёқли катта расмларни шаҳардан келган рассомлар билан колхознинг ўзидаги ҳаваскорлар ижод этишган. Буларни кўрарканмиз, колхознинг тарихи, ҳозирги куни ва келажаги ҳақида тасаввуримиз яна бойиди.

Ушбу коллектив хўжаликни оёққа турғизган кекса авлод билан ажойиб ёш авлоднинг мустаҳкам бирлиги, садоқати, халқлар дўстлигининг ҳаётбахш кучи, хотин-қизларнинг эркаклар қатори меҳнатдаги мардонаворлиги, фаровон ҳаёт — расмларнинг марказий мавзулари. Кекса колхозчи Турсунқул Зокиров портрети, «Комсомол-ёшлар бригадаси дала шийпонида», «Товуқчилик фермасида товуқбоқар Холбиби Холиқова, Ривоят Мустафоева товуқларни кўздан кечирмоқда» деган расмлар жонлилиги, ҳаётийлиги билан диққатингизни тортади. «Колхоз раиси келажакни кўзлаяпти» деган расм ҳам мазмундор чиқибди.

Навбатдаги хонага ўтамиз. Ундаги расмлардан колхоз боғбонларининг мева дарахтларини меҳр билан парваришлаётганини, мўл ҳосилни териб олишнинг гаштини, хотин-қизларнинг механизацияни астойдил берилиб ўрганаётганларини яққол кўз олдингизга келади. Албатта, ёшлардаги энг муқаддас туйғу — севги мавзуи ҳам рассомлар эътиборидан четда қолмаган. «Севишганлар боғда» расми ўзининг лириклиги, бўёқларининг нозиклиги, шўхлиги билан васлга эришган олов қалблар ҳароратини ифодалаб турибди.

Кейинги хонада Улуғ Ватан урушида қатнашган шу колхоз йигитларининг, ҳозирги кун илғор ёшларининг фото-суратлари билан танишасиз.

Охирги хонага марҳамат қилинг: бунда сиз колхознинг катта кўргазмалардан олган дипломлари, фахрий ёрлиқлари ва бошқа қизиқ ҳужжатларини кўришингиз мумкин. Бир неча альбомда эса колхоз ёш бадиий ҳаваскорларининг ижоди акс эттирилибди. Бу хона ёш қалliqларнинг ҳам севимли жойи экан. Улар фарзанд кўришса, исм танлашда қийналмаслик учун шу ерга келишади. Махсус дафтарни очишади-да, унда келтирилган номларга қараб ўғил исми керакми, қиз исми керакми — ёққанини танлаб олишади.

Биз унутилмас таассуротлар билан қишлоқ марказига келиб тушарканмиз, бир неча эркак, хотин келди-да, Фотима опага қўл бериб табриклади:

— Муборак бўлсин, раис опа!

— Олтмиш бешинчиси қутлуғ бўлсин, опа мулло!

Фотима опа, қалбини титратган аллақандай безовталикдан қутулгандай, енгил нафас олди:

— Раҳмат, раҳмат... Шаҳардаги Майсара қизим эсон-омон қутулибди, хайрият! — деди у, ажабланиб турган меҳмонларга. Унинг ҳаяжонли кўзларида севинч ёшлари йилтиради. Балки бу ёшлар олтмиш бешинчи дафъа қайтарилгандир.

О, она деган шунчалар ҳам меҳри дарё бўладими, а!

РАДИО БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

8.25 — Қўшиқлар, 9.30 — А. Рзаев. Фортепьяно ва оркестр учун концерт, 10.30 — Концерт, 11.15 — «Фан ва ишлаб чиқариш», 11.30 — Қозоғистон санъат усталарининг концерти, 13.30 — Лирик қўшиқлар, 15.15 — «Замондошларимиз» (русча), 15.30 — «Мен инсонман» (радиокомпозиция), 16.10 — «Правда» газетасининг обзори, 18.00 — «Август ойи вахтаси» (русча), 18.10 — Н. Холмамедов. «Туркманистон» (симфоник лавҳалар), 18.40 — Спорт, 19.20 — Қўшиқлар, 20.00 — «Ёшлик» программаси, 20.40 — Концерт (ёшлар учун), 21.00 — «Ленинномa» программаси (русча), 21.30 — «Куйлардан — қўшиқларга», 22.20 — Қўшиқлар, 22.40 — Р. Тагор. «Гаурмаҳон» (романдан парча), 23.15 — «Куйлар тинглаб дам оламиз» (концерт)

ТЕЛЕВИДЕНИЕ БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

18.30 — **Кўрсатишлар программаси.**

Рус тилида: 18.35 — **Телеянгиликлар**, 18.50 — **Хайр, пионер ёзи**, 19.20 — **Конвейерда — янги трактор**, 19.40 — **Довюрак прогулшчик** (бадиий фильм), 20.45 — **Кўрсатишлар программаси.**

Ўзбек тилида: 20.50 — **Телеянгиликлар**, 21.05 — **«Сиҳат-саломатлик»** (илмий-оммабоп программа), 21.40 — **В. И. Гёте ва шарқ поэзияси**, 22.00 — **Ўзбек кино даргоҳида** (Совет киносининг 50 йиллигига бағишланган эшиттириш).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

18.00 дан — **Фрунзе кўрсатади.**

20.00 дан — **Москва кўрсатади.**

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

19.00 — **Волейбол. «ЎЗБЕКИСТОН» — «БИРМА» командалари ўртасидаги халқаро учрашув ҳақида репортаж.**

Ўзбек тилида: 20.30 — **Концерт**, 21.00 — **Ю. Ҳамдам шеърлари**, 21.15 — **Душманлар** (телеспектакль, рус тилида).

ТЕАТР

ҲАМЗА НОМЛИ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 26/VIII да **Мудҳиш айбнома**, 27/VIII да **Мирзо Улуғбек.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 26/VIII да **Қайнона**, 27/VIII да **Ажаб савдогар.**

КИНО

ҚИШКИ БИНОДА

Қизил қум — НАВОИЙ номли (ўзбек тилида) САНЪАТ САРОЙИ, «ЧАЙКА», «МОСКВА» (кундуз ва кечқурун).

Ланфиер колонияси — «ЎЗБЕКИСТОН» (кундуз ва кечқурун), «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ» (эрталаб соат 11-45 минут ва кундуз 1 яримда).

Қизларни ўғирлаш — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Олга, Франция! — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Ҳориган киши мадҳи — «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун).

Райк болалари — «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ» (кундуз соат 3, кеч 6 ва 9 да).

ЁЗГИ БИНОДА

(Кеч соат 9 ва 10-40 минутда бошланади)

Қизил қум — «ФЕСТИВАЛЬ».

Ҳориган киши мадҳи — «ХИВА».

Тош бағридаги достон — ТЕЛЬМАН номли.

ФУТБОЛ

„ПАХТАКОР" ЎНГЛАНЯПТИ

Ишқибозларнинг диққатини «Пахтакор» — «Уралмаш» учрашувидаги қуйидаги ҳолатларга тортамиз:

1-минут: — Иброҳимовнинг бурчакдан тепган тўпи дарвоза орқасини «мўлжалга» олди.

9-минут: — Шубин Любарцев дарвозасини мўлжалга олди, аммо иккинчиси устун келди.

31-минут: — Иброҳимов штраф майдончаси олдида тўпни моҳирлик билан ўнглаб олиб, зарб билан тепди, лекин тўп Феоктистовнинг орқасига тегиб, яна марказга қайтди.

35-минут: — Бектошевнинг 10 метр масофадан тепган тўпи дарвоза тепасидан ўтиб кетди.

40-минут: — Меҳмонлар биринчи марта бурчакдан тўп тепиш ҳуқуқини олдилар. Аммо тўп Иброҳимовники сингари ноаниқ кетди.

42-минут: — Епишин тўп билан олға интилди, икки ҳимоячини алдаб ўтиб, тўпни аниқ оширди. Шошиб қолган Ерохин «ўйиндан ташқаридаги ҳолат» вазиятида бўлиб қолди.

43-минут: — Барюхин 7 метр масофадан ноаниқ тепишда «олдинги ўринлардан бирини» эгаллади.

44-45-минут: — Командалар дурангга розидек ҳаракат қилишди.

Ўйиннинг биринчи ярмидан кўриниб турибдики, меҳмонларга қараганда мезбонлар актив ҳаракат қилдилар. Пахтакорчиларнинг айблари шундаки, улар ўз устунликларидан фойдалана олмадилар.

Энди ўйиннинг иккинчи ярмига эътибор беринг:

50-минут: — Бектошев 6 метр масофадан тўпни дарвозага тўғри йўналтиролмади.

51-минут: — Тезда уюштирилган қарши ҳужумда Епишин Бектошевнинг хатосини такрорлади.

66-минут: — Бектошев штраф майдончасида йиқилиб, 11 метрликка умид қилиб бир оз ётди.

69-минут: — Энг ҳаяжонли деса бўлади: Иноятов тўпни эгаллаб яшин тезлигида олдинга интилди ва тахминан 23 метрлар масофадан уни шундай зарб билан дарвозага аниқ йўналтирдики, нима бўлганини дарвозабоннинг ўзи ҳам бир лаҳза сезмай қолди: ҳисоб 1:0. «Пахтакор» олдинда!

78-минут: — Яна Иноятов қулай вазиятдан тўп тепди, аммо меҳмонларнинг ҳимоячиси уни усталик билан қайтарди.

79-80-минут: — 1:0 ҳисобини ушлаб қолиш кайфияти сезилди.

82-минут: — Шубиннинг бурчакдан яхши тепган тўпини Любарцев қўлидан чиқариб юборди, лекин Доценко уни майдон ўртасига тепиб юборишга улгурди.

86-минут: — Олий лигада 40-ўйинини ўтказаётган Стафферов ўрнига майдонга Рязанов тушди.

88-минут: — Красницкий тўп киритди. Аммо у «ўйиндан ташқаридаги ҳолат»да эди.

89-минут: — «Пахтакор» дарвозасига тўп киришига сал қолди, лекин Любарцев ўз санъатини намойиш қилди.

Икки ўйинда икки ғалаба! Тўрт имкониятдан тўрт очко! Аъло натижа!

Бу билан «Пахтакор» ўзини ўнглаб олди.

ТУРНИР ЖАДВАЛИ ҚУЙИДАГИЧА:

КОМАНДАЛАР	У.	Т.	О.
«Арарат»	24	30—28	26
«Пахтакор»	23	22—26	22
«Уралмаш»	24	12—22	19
«Қайрат»	23	19—27	18
«Кр. Советов»	24	23—30	16
«Локомотив»	24	16—33	14

Москвада бўлган «Локомотив» — «Арарат» учрашуви 1:5, Олмаотадаги «Қайрат» — «Крилья Советов» учрашуви 2:1 ҳисоби билан тугади.

Навбатдаги тур 29 августда бўлади. Шу куни «Пахтакор» Ереван шаҳрида маҳаллий «Арарат» командаси билан учрашади.

В. МАҲКАМОВ.

ЧЕХОСЛОВАКИЯДАН ЧИҚАРИБ ЮБОРИЛДИ

ПРАГА, 25 август. (ТАСС). ЧТК агентлиги хабар беради: Ҳозир Германия Федератив Республикасида ўқиб турган уч швед граждани, шунингдек бир француз аёл граждани ва бир югослав граждани Братиславада қўлга олинди. Уларнинг ҳаммаси Чехословакиянинг меҳмондўстлигини суиистеъмол қилиб, Братислава ёшлари орасидаги масъулиятсиз унсурларни ғайри қонуний ҳаракатлар қилишга гиж-гижлаганлар. Уларнинг ЧССР территориясида бундан буён қолиши таъқиқланди.

Германия Федератив Республикасининг икки граждани ва бир австралиялик ҳам Чехословакиядан чиқариб юборилди. Уларнинг бири «Ди Вельт» газетасининг ходими, иккинчиси эса «Нойе Ревью» журналининг ходими эди. Учинчиси эса Францияда чиқадиган «Париж-Матч» журналида ишлайди. Уларнинг ҳаммаси ғайри қонуний йўл билан кино плёнкаларни чегарадан олиб ўтишга уринганлар.

КОММУНИСТИК МАТБУОТ ФОНДИГА

РИМ. (ТАСС). Италия меҳнаткашлари коммунистик матбуот фондига маблағ тўплашни давом эттирмоқдалар. Сондриода (Ломбардия области) Италия Компартияси Марказий Комитетининг органи бўлмиш «Унита» газетасининг маҳаллий фестивали охирида вилоят меҳнаткашлари коммунистик матбуот фондига 2.5 миллион лир пул топширдилар. Пезаро (Марке области) вилоятида 20 миллион лир тўпланди.

БАҒДОД РАДИОСИНИНГ АХБОРОТИ

БАЙРУТ, 25 август. (ТАСС). Бағдод радиосининг хабар қилишича, АҚШ ва Исроил фойдасига жосуслик ишлари олиб боришда айбланган 15 киши устидан чиқарилган ўлим ҳукми бугун Ироқда ижро этилган. Қатл этилганлар орасида бир неча ҳарбий хизматчи бор.

Турли мамлакатларда

АНТИСОЦИАЛИСТИК КУЧЛАРНИНГ РЕЖАЛАРИ БАРБОД ЭТИЛДИ

ПРАГА, (ТАСС). ЧССР ҳукумати сўнгги кунлардаги воқеаларни ҳамда мамлакатдаги ҳозирги аҳволни муҳокама қилди, деб хабар беради ЧТК агентлиги.

Ҳукумат антисоциалистик ва антисовет кучлар яна жипслашиш процессини тўхтатишга ва жамиятни чуқур сиёсий тангликка тортишга уриниб кўрганликларини таъкидлади.

Аммо уларнинг режалари чиппакка чиқди. Фақат бир неча жойда, даставвал Прага ва Брнодаги антисоциалистик кучлар тартибсизлик чиқаришга муваффақ бўлдилар. Бу ҳаракатлар натижасида каттагина моддий зарар етказилди. Қурол ўғирлаб олишга муваффақ бўлган жиноятчиларнинг айби билан беш киши ўлдирилди ва кўп киши ярадор қилинди. Жамоат тартибини қўриқлаш отрядлари ходимларининг орасида ҳам ярадорлар бор.

Ҳукумат хавфсизлик органларининг, Чехословакия халқ армияси ва халқ милициясининг қатъий ҳаракатларига юксак баҳо берди. Улар социализм душманларига қарши курашда ғалаба қозондилар. Ҳукумат граждачларнинг катта кўпчилиги, айниқса ишчилар синфи ўйлаб конструктив позицияда турганлигини мақтаб ўтди.

ҚУДДУСДАГИ АЛ-АКСА МАСЖИДИДА ЁНҒИН ЧИҚДИ

БАЙРУТ, 22 август. (ТАСС). Исроил агрессорлари 1962 йилнинг июнь ойида босиб олган Қуддуснинг кўҳна қисмида жойлашган Ал-Акса масжидида 21 августда эрталаб ёнғин чиқди, дейилади бу ерда олинган хабарда. XII-XIII асрга доир кўпдан-кўп қимматли обидалар ёнғин натижасида куйиб кетди. Масжиднинг жанубий қисми ва гумбазининг бир қисми ёнғиндан шикаст кўрди.

Ал-Акса масжиди мусулмонлар оламидаги муқаддас жойлар орасида учинчиси бўлиб, очилганига ўн уч асрдан зиёдроқ вақт ўтган. Бу масжид неча асрлар мобайнида зиёратгоҳ жой бўлиб, ҳозирда ҳам барча Ислом мамлакатларига машҳур ҳисобланади.

Ёнғин тўғрисидаги хабар Араб оламини ларзага келтирди. Қуддус аҳолисидан минглаб араблар воқеа содир бўлган ерга дарҳол етиб келиб, Исроил маъмурларини қадимий муқаддас жойда қасддан ёнғин чиқарди деб айбладилар. Кеча, бугун полиция ва хавфсизлик кучлари билан тўқнашувлар бўлиб ўтди. Эски шаҳарда комендантлик соати жорий қилинди, кўчаларда ҳарбий қоровуллар пайдо бўлиб қолди.

Бугун Араб жамоатчилиги ва матбуоти Ал-Акса масжидида ёнғин чиққанлигига жуда катта эътибор бермоқда. Қоҳирадаги газеталар мотамсаро қилиб чиқарилди. Улар ёнғин чиққанлиги учун жавобгарликни Исроил маъмурлари зиммасига юкламоқдалар.

Иордания қироли Ҳусайн Араб ва мусулмон давлатларининг бошлиқларига махсус мактуб юборди. Бу мактубда Қуддусда рўй берган офат «Бизнинг меросимизни, анъаналаримизни ва муқаддас жойларимизни ҳимоя қилиш учун куч-ғайратимизни ўн ҳисса оширишни талаб қилади», деб кўрсатилган.

Руминия. Суратда: Георге Георгиу-Деж шаҳрида қурилган янги уй-жой бинолари.
Аджерпресс—ТАСС фотоси.

Магомат ХУБИЕВ

(Қорачой — Черкасс АССР).

МИНИАТЮРАЛАР

ТУЗАЛДИ

— Журналист Таубекнинг у ерда ишлари қалай? Илгари материалининг қуруқлиги ва фақат рақамлардангина иборатлиги учун танқид қилинарди, — деди Умар.

— Энди тузалди, танқид ёрдам берди: ҳозир у рақамларни сўзлар билан ёзмоқда, — дея жавоб берди Алан.

БУНАҚАЛАРГА УЙЛАНИШ ХАВФЛИ

Рамазон Сафияга жуда кўп совчи юборди, лекин у сира унамади. Рамазонни овулдан шаҳарга ишга ўтказишганда Сафиянинг ўзи хоҳлаган куни унга турмушга чиқишга тайёр эканлигини айтибди.

Рамазон оғайниларини йиғиб, келинни олиб келишга кетишаётганда Алан уни тўхтатиб, бундайларга уйланиш хавфли эканлигини айтди.

— Сабаб?

— Борди-ю, сени яна овулга ишга қайтаришса, нима бўлади? — деди Алан.

ҚАЙНОНАНИНГ ПЎПИСАСИ

— Борди-ю куёвим ичишни ташламаса, — деди Жумалийнинг қайнонаси, — қизим ундан кетиб қолади.

— Ундай тақдирда ичишни ташламаса ҳам бўлади, — деди Алан.

КАРАБИЙ ВА УНИНГ СИГИРИ

Карабийнинг сигири жуда хўра бўлишига қарамасдан сут бермасди, ўзидан бошқа одам унинг ёнига боролмасди, шу сабабдан сигирни сотиб юбормоқчи бўлди.

— Сигирингни сотасанми? — деди Алан.

— Сотмоқчиман. Афсуслансам ҳам сотмоқчиман. Сигир жуда яхши эди, жуда яхши, — деб сигирни мақтарди Карабий. Ўзинг биласан-ку, ёмон сигирни боқармидим?

— Яхши бўлганда сотмас ҳам эдинг, — дея қўшиб қўйди Алан.

ҚИЙНАЛИШНИНГ БАҲОСИ ҚАНЧА!

Алан бир куни ажнабийлар орасига тушиб қолиб, гапларига анча қулоқ солди. Бироқ, бирорта сўзига тушунмади.

«Ажабо, шундай қийин тилда гаплашаётганлари учун қанчадан ҳақ тўлашаркин?» — деб ўйлади у.

АЛИГИ САЛОМИГА ЯРАША

Бир куни Алан эски танишини учратиб қолди. Дўстига қулоч очиб ташланди.

— Алан! Ҳали тирикмисан?! Қаёқдан келяпсан?

— Нариги дунёдан, — дея жавоб берди Алан.

КИМНИНГ МАСЛАҲАТИ ҚАЧОН КЕРАК

Борис тонг отар-отмас Аланникига келиб:

— Ошна, каттагина камомад қилиб қўйибман, дурустроқ бир маслаҳат бер, бўлмасам ишим ҳуржун! — деди.

— Камомад қилмасингдан илгари маслаҳат сўраганингда маслаҳатимни аямасдим, — деди Алан. Энди сенга фақат прокурорнинг «маслаҳати»гина ёрдам бериши мумкин.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

ГРАЖДАНЛАР ДИҚҚАТИГА!
1 сентябрдан
1970 йил учун
СОВЕТ ВА ЧЕТ ЭЛ ГАЗЕТА-ЖУРНАЛЛАРИГА
ОБУНА ҚИЛИШ БОШЛАНАДИ
Обуна «Союзпечать»нинг ҳамма бўлимлари, агентлари, алоқа бўлимлари, жамоатчи матбуот тарқатувчилари томонидан қабул қилинади.
Ўзбекистон ССР Алоқа министрлиги
«СОЮЗПЕЧАТЬ» бошқармаси.

«УЗГИПРОСЕЛЬСТРОЙ» ЛОЙИҲА ИНСТИТУТИНИНГ САМАРҚАНД ФИЛИАЛИГА
архитекторлар, қурувчи ва электрик инженерлар, қурувчи техниклар
КЕРАК
Институт чақириғига биноан борилади.
Иш ҳақи келишилади.
Турар жой билан таъминланади.
Мурожаат учун адрес: Самарқанд шаҳар, К. Маркс кўчаси, 91 «А» уй.

Ўзбекистон ССР Қурилиш министрлиги коллегияси, саноат қурилиш материаллари ва қурилиш ишчиларининг республика касаба союз комитети Ўзбекистон ССР қурилиш министрининг ўринбосари З. К. Айрапетовга рафиқаси Елена Георгиевна КИРИАКИДИнинг фожиали ҳалок бўлганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ
Орган Центрального Комитета Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.

Бизнинг адрес ва телефонлар: ТОШКЕНТ «ПРАВДА ВОСТОКА» кўчаси № 26. Редактор — 336545, Редактор ўринбосарлари — 337914, 339323, Масъул секретарь — 334455, Масъул секретарь ўринбосарлари — 337283, Партия турмуши — 333469, Марксизм-ленинизм назариясини пропаганда қилиш — 331218. Халқаро ҳаёт — 337604. Коммунистик тарбия — 331455. Саноат, капитал қурилиш ва транспорт — 334780. Совет қурилиши — 333258. Қишлоқ хўжалиги — 337604. Адабиёт ва санъат — 332036, 337221. Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — 334451. Маҳаллий ахборот ва спорт — 332347. Оммавий ишлар ва хатлар — 338679, 333553. Иллюстрация — 334524. Стенографистка — 337343. Корректура — 337162. Эълонлар — 339142. Коммутатор — 330249, 330250, 330251, 330252, 330253, 330254, 330255, 330256, 330257, 330258. ОБЛАСТЬ МУХБИРЛАРИ. Андижон — 46—85, Бухоро 43—141, Қарши 22—82, Наманган 21—88, Нукус 42—62, Самарқанд 31—972, Термиз 23—27, Фарғона 41—88, Урганч 34—55.